

Slovenski VESTNIK

LETNIK XXXII.

CELOVEC, PETEK, 19. AVGUST 1977

ŠTEV. 33 (1827)

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

S škocijanskega protestnega zborovanja:

Ogorčeno protestiramo proti ukrepom, ki merijo na naše uničenje

Žalostno in tragično je, da moramo po 1400 letih
prisotnosti na tej zemlji, dokazovati, da še živimo

Ob mogočni udeležbi približno 500 ljudi iz škocijanske občine in pred ogromno kuliso tujih gostov iz drugih evropskih držav, ki so z zanimanjem zasledovali mogočno demonstracijo, so slovenski in demokratski nemški prebivalci iz vseh predelov škocijanske občine izpričali protest proti krivičnim odredbam zakonov, ki so zbrisali slovenstvo iz škocijanskega uradnega življenja.

Ta protestna akcija slovenskih občinskih odbornikov ter krajevnega odbora Zveze slovenske mladine iz Škocijana je močno odjeknila med škocijanskim prebivalstvom. Pred hotelom Obir v Klopincu je sprva zbrani množici demonstrantov predvsem pa gostom in nemškemu domačemu občinstvu spregovoril kot predstavnik nemških demokratov, dr. Robert Saxer s celovške univerze, kateri je predložil navzočim s plastičnimi in konkretnimi primeri demagoško poročanje vseh javnih medijev, ki umetno gojijo gnojišče netolerantnosti napram koroškemu Slovincem. Predvsem je kritiziral in razkrinjal demagoško zlaganost politične in zlasti časopisne „svete“ trojice na Koroškem. Očitno je koroški tisk ta „klofuta“ tako prizadela, da omenjenega govornika imenoma oz. sploh ne omenjajo. Gotovo še zajemajo sapo in tako tudi ne najdejo ustreznih protikomentarjev, ker se pač resnica z običajnimi smrdljivimi lažmi ne da izbrisati... zato pač smatrajo bolj

krajevni dvojezični napis, ki je tako karakteriziral namen demonstracijskega pohoda. Ob postavitvi je spregovoril v informativnem smislu za goste in nemške demokrate zastopnik KO Zveze slovenske mladine občine Škocijan Milan Wutte, ki je predvsem opozoril javnost na dejstvo, da v Škocijanu ni bilo brambovskih žrtv in da je edini Abwehrkämpfer „padel“ pri gostilniškem pretepu. Opozoril pa je predvsem na načrtno difamiranje in ignoriranje oz. zamolčanje dejstva, da je škocijanska občina dala nad 100 žrtv fašizma (govor na 4. strani).

Zaključne besede pa je spregovoril slovenski občinski odbornik Franc Picej. V svojem ognjevitom govoru (močno moten od nemških šovinističnih primitivcev) je v glavnem poudaril sledečo misel. Tragično je, da moramo Slovenci, lojalni in demokratski državljani republike Avstrije, ki živimo na tem ozemlju že 1400 let, napram izjavam različnih političnih in časopisnih duhovno skrajno

od nestrpnih večinskega naroda — policija pa je podprla napadalce (!) in napadla slovenske antifašistične demokrate in jih postavila pred sodišče z utemeljitvijo „Widerstand gegen die Staatsgewalt“.

Kaj pa se je zgodilo v nedeljo? En žandar je „miril“ tolpo organiziranih šovinstov, skrajnežev, primitivcev, ki so z vpitjem in žvižgi motili mirni potek demonstracije in se približali postavljenemu napisu na dva metra. Vse to pa kljub zagotovitvi okrajnega glavarja dr. Scheiberja, ki je z zahtevo, da Slovenci zasiguramo mirno demonstracijo, obljubil organizatorjem, da bo vsak kričal, ki bi morda motil demonstracijo, od navzočih žandarmerije odstranjen. Te obljube pa se odgovorni vodja policijskega omrežja ni držal. Kot rečeno, so se omenjeni večno včerajšnji kričalci približali napisu, se organizirano pomečali med naše ljudi in šovinistično izzivali. Policija tudi na izrecno zahtevo organizatorjev ni odstranila nadutih šovinstov. Celo ko je napaden in ozmerjan Slovec zgubil živce in reagiral z zaušnico nekemu provokatorju, in ko so nato provokatorji napadli še nekega slovenskega novinarja, ki je to fizično obračunavanje hotel spraviti na celuloid, pa je moral bežati pred po-

Krajevni odbor Zveze slovenske mladine ter občinski odborniki

pozivajo ob podpori obeh osrednjih in mladinskih organizacij vse rojake na

protestno manifestacijo

ki bo v petek, dne 26. avgusta 1977 v Pliberku.

Zbrali se bomo ob 19.00 uri pred občinsko hišo na glavnem trgu.

Rojaki! Slovenke in Slovenci, mladina!

Zberimo se vsi, da bomo ponovno izpovedali našo nezlomljivo življenjsko voljo, da bomo podkrepili našo zahtevo po izpolnitvi člena 7 avstrijske državne pogodbe, ki je sad našega doprinosa v boju proti fašizmu.

Tudi v Pliberku bomo dokumentirali, da smo proti vsakršni reviziji državne pogodbe, kakršno predstavlja zakon o narodnostnih skupnostih. Opozorili bomo Avstrijo na njene obveznosti napram manjšinam, ki jih ni izpolnila predvsem pa na uradno diskriminacijo dvojezičnosti v pliberški občini.

V PETEK,

VSI V PLIKERKI!

DNE 26. AVGUSTA 1977

VSI V PLIBERKI!

Tito na potovanju po Aziji

V sredo 16. avgusta je odpotoval predsednik Socialistične Federativne Republike Jugoslavije in Zveze komunistov Jugoslavije maršal Tito na uradni prijateljski obisk v Sovjetsko zvezo. Tam se je že sestal z generalnim tajnikom Komunistične partije Sovjetske zveze Leonidom Brežnevom in bo do srede prihodnjega tedna imel še več srečanj z visokimi predstavniki SZ. Nato pa bo maršal Tito še obiskal Ljudsko republiko Korejo, kjer se bo sestal s predsednikom Kim Ir Senom in Ljudsko republiko Kitajsko, kjer se bo srečal s predsednikom Hua Kuo Fengom.

V Moskvi so maršala Tita pristrčno sprejeli. Tisoče Moskovčanov se je zbralo na letališču in ploskalo jugoslovanskemu predsedniku. Sovjetski časopisi so prinašali velike članke o jugoslovansko-sovjetskih odnosih in poudarili važnost sodelovanja z Jugoslavijo na vseh področjih. Generalni sekretar KPSZ Leonid Brežnev je maršala Tita s so-progo Jovanko in druge visoke jugoslovanske funkcionarje v Moskvi pristrčno pozdravil. To je že šesto srečanje obeh politikov.

V daljšem poročilu, ki ga je objavila agentura TASS, je med drugim rečeno, da se „sovjetsko-jugoslovanski odnosi razvijajo v soglasju z načeli, ki so zajeti v beograjski deklaraciji iz leta 1955 in Moskovski deklaraciji iz leta 1956“. Ti odnosi temeljijo na „suverenosti, neodvisnosti, enakopravnosti in nevmešavanju v notranje zadeve“. Vendar pa je morala tudi agentura TASS priznati, da obstojajo med SFR Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo še „vprašanja, katerim se mora posvetiti več pozornosti in ki jih je treba še rešiti“. Očitno torej Jugoslavija vztraja na upravičenih težnjah neodvisnosti in popolne samostojnosti držav in komunističnih partij in si slej ko prej ne bo dala diktirati svoje politike od zunaj.

V Moskvi bodo maršala Tita odlikovali tudi z redom oktobrske revolucije, torej z najvišjim redom, ki ga Sovjetska zveza podeli.

Po končanem obisku v Sovjetski zvezi bo Tito še obiskal Pjongjang in Peking, medtem pa je tudi že znano, da bo jeseni obiskal še Francijo.

Vojni zločinec Kappler pobegnil

Začetek tega tedna je pobegnil vojni zločinec, krvnik, SS-ovec in šef rimske GESTAPO, Herbert Kappler, ki je bil po vojni v Italiji zaradi strašnih vojnih zločinov nad civilnim prebivalstvom obsojen na dosmrtno ječo. Beg Kapplerja je povzročil ogorčenje po vsem antifašističnem svetu, zlasti pa še med italijanskim ljudstvom. Odnosi med Italijo in ZRN, kamor je Kappler zbežal in kjer zdaj uživa prostost, so hudo obremenjeni, med drugim so za petek predvideno srečanje med predsednikom italijanske vlade Andreottijem in kanclerjem ZRN Schmidtom preložili na nedoločen čas.

V Italiji, zlasti v Rimu demonstrirajo antifašistične množice in zahtevajo takojšnjo izročitev Kapplerja italijanskim oblastem. Italijanski radio je označil zadržanje za neodnomenjskih oblast, ki se zoperstavljajo izročitvi Kapplerja „težko žalitev italijanskega ljudstva.“

Kako je bil beg Kapplerja načrtovan, je še povsem nejasno. Domnevajo, da je bil izveden z vednostjo visokih italijanskih oficirjev po zgledu zloglasne organizacije „Odessa“, ki je po vojni omogočila številnim nemškim fašistom in zločincem beg v Latinsko Ameriko.

Herbert Kappler je kot šef rimske GESTAPO dal pomladi leta 1944 ustreliti 335 talcev, med njimi otroke in starce, torej neoborožene ljudi. Prav zato je ogorčenje italijanskega ljudstva povsem upravičeno.

„pametno“, da to zamolčijo. Celoten govor dr. Saxerja objavljamo na 4. strani.

Kolona demonstrantov se je pomikala od jezera proti Škocijanu in se je sprva ustavila ob tabli na južni strani vasi. Ob tem samo nemški krajevni napisu, ki je spet bil podobno kot v Šentjakobu močno zastražen od žandarmerije, se je množica ustavila s številnimi transparenti, ki so izražali naše upravičene zahteve po izpolnitvi vseh pravic zamejencev v 7. členu avstrijske državne pogodbe. Ob tem napisu je spregovoril v imenu obeh osrednjih organizacij, predsednik NSKS dr. Matvež Grile, ki je glasno in ostro zastopal upravičene zahteve tako organizatorjev demonstracije, kakor tudi koroških Slovincov sploh (govor objavljen na 3. strani). Spreved demonstrantov se je nato pomikal naprej proti središču vasi mimo občinske hiše in pošte ter se od tam obrnil nazaj proti vzhodnemu koncu vasi, kjer se je simbolično postavil

omejenih nadutežev dokazovati, da smo še tu, skratka, da še živimo in da upravičeno hočemo v miru živeti, ustvarjati in gojiti našo besedo in kulturo še vnaprej.

Varnostne oblasti klenile na kolena pred peščico skrajnežev:

Značilno za varnostne oblasti je bilo spet, da so bili zbrani v skorajda večjem številu, kot je bilo demonstrantov, samo da na zunaj pokažejo, češ poglejte kako moramo zavarovati javnost pred temi slovenskimi „ekstremisti“. Tičali so v vsaki mišji luknji in v vsakem grmu, zakaj so pa v resnici bili tam pa sami ne bi vedeli povedati. Pred letom dni so v isti vasi ob zloglasni otvoritvi še bolj zloglasnega brambovskega spomenika brutalno in z SS-ovskimi metodami napadli in aretirali skupino slovenskih mladincev. Poudariti moramo, da so ti mladinci mirno demonstrirali z razpetimi transparenti, brez vsakega vpitja ali druge provokacije, da celo napadeni so bili

norelimi mračnjaškimi smrkavci, se je policija končno le spomnila svoje dolžnosti in ukrepala.

Ob koncu se krepala tipičnost poročanja koroškega tiska. Tisk prikrit ali celo neprikrito odobrava odstranitev napisu, ki je bil po poročilu radia odstranjen od policije same (baje zaradi nezakonitosti po cestnem prometnem zakonu), policija ter časopisi pa govorijo o neznanih storilcih. Postavlja se vprašanje, kdo je res odstranil napis, res neznanci ali pa so neznanci med žandarmerijo, ki se med seboj morda ne poznajo? Tisk pa poleg tega seveda ponovno pavšalno obsoja Slovence (petelinci, ekstremistične mini-grupacije ipd.) medtem ko šovinistične razgrajče omenja bolj ali manj v pohvalnem smislu. Lanske slovenske mladince in mirne demonstrante pa je blatila kar se le da, napadalce pa poveličevala. Torej Slovenec obrni se kakor hočeš, demagoški zlagani tisk „koroške trojice“ te brene in zadene vedno v...

Vsakoletne sejemske prireditve in udeležba gospodarskih organizacij obeh sosednjih dežel na teh prireditvah, pa naj si bodo na Koroškem ali pa v Sloveniji, ponujajo možnost za oceno gospodarskega sodelovanja. To dejstvo omogoča trditev, da je sodelovanje med Trgovinsko zbornico Koroške in Gospodarsko zbornico Slovenije iz leta v leto boljše in da so rezultati tega sodelovanja že vidni. Namreč, v poslednjem času je prišlo do mnogih srečanj predstavnikov obeh zbornic pa tudi gospodarstvenikov, to pa hkrati pomeni, da je prisotno mnogo stvarnih pobud, ki izhajajo iz konkretnih odnosov in dogovorov poslovnih ljudi. Skratka, ocena sodelovanja je lahko le vzpodbudna.

Kljub odprtim vprašanjem in mnogimi nerešenimi problemi Slovencev na Koroškem, kar nedvomno objektivno vpliva na odnose, pa se nedvomno vsi zelo dobro zavedamo, da živimo v enem prostoru, da živimo kot sosed in da nas ekonomski interesi silijo k sodelovanju. Dobri gospodarski odnosi ter poslovni stiki, še posebej pa spoštovanje dejanskih razmer bodo prav gotovo pozitivno vplivali na politična odprta vprašanja obeh dežel. Zato nas veseli vsak napredek in pripravljenost ter želja gospodarstvenikov iz Koroške in Avstrije, ki se zavzemajo za čim boljše gospodarske odnose in kontakte. Naj še povem to, da je očitno in da je praksa to tudi že večkrat potrdila, da lahko razvoj sodelovanja na gospodarskem področju pomeni tudi močno vzpodbudo za pospeševanje vseh oblik sodelovanja in odnosov med državama oziroma državami. Prav tako pa je tudi res, da druga neurejena vprašanja v medsebojnih odnosih lahko na to sodelovanje delujejo zaviralno. Namreč ni moč zapirati

oči pred nekaterimi odprtimi problemi, med katerimi je vprašanje upravičenih zahtev manjšine in dosledno uresničevanje državne pogodbe nedvomno na prvem mestu. Vsako sodelovanje mora temeljiti na medsebojnem spoštovanju, suverenosti in nevmešavanju v notranje zadeve, temeljiti mora na enakopravnosti odnosov, na izpolnje-

jemskih sporazumov in sejmov ter transporta in prometa.

Dosedanja aktivnost na področju industrijske kooperacije je bila nekoliko zavirana zaradi velike razlike v zunanjetrgovinski bilanci, ker je bil leta 1975 odnos skoraj 1:4 v korist izvoza Avstrije, leta 1976 pa 1:2,5 prav tako v korist Avstrije, pri tem pa ni upoštevana nebla-

šentjakobu z udeležbo avstrijskih in švedskih partnerjev), pa smo z vso odgovornostjo v protokolu zapisali, da se bosta obe zbornici še naprej trudili, da se izboljšajo pogoji za izpeljavo vrste kooperacij, saj je prav na tem področju največ možnosti za tvorno sodelovanje. Podpora novim pobudam za dolgoročne kooperacije pa naj bi

s področja kmetijstva in kmetijske mehanizacije v Radgoni.

V protokolu, ki ga bomo podpisali je tudi vrsta pobud s področja cestnega, železniškega in letalskega prometa ter luške dejavnosti.

Končno naj spregovorim še o blagovni menjavi, in poleg dejstev, ki sem jih že prej navedel in ki kažejo, da smo nekoliko nazadovali v naši zunanjetrgovinski bilanci v primerjavi s preteklim letom, opozorim, da je Avstrija vendarle pomemben partner v naši menjavi, da je v jugoslovanskem izvozu na dvanajstem mestu, v slovenskem celo na osmem, pri uvozu pa je na devetem mestu v odnosu na Jugoslavijo in na četrtem mestu v odnosu na Slovenijo. Vse to torej kaže, da gre za gospodarske odnose, ki so zelo intenzivni, zato pa moramo tudi iskati take oblike sodelovanja in predlagati take pobude hkrati pa jih tudi uresničevati, ki bodo kaj najbolj ustvarile razumna razmerja v naši zunanjetrgovinski bilanci.

Torej je pred nami vrsta nalog in konkretnih akcij. To po eni strani pomeni, da se moramo maksimalno zavzeti za njihovo uresničitev, po drugi strani pa to ne sme nikakor zavreti naših nadaljnjih razmišljanj za nove oblike sodelovanja. In če bomo tudi v prihodnje tako konkretno pristopili k iskanju stičnih interesov obeh gospodarskih partnerjev, tudi preko sodelovanja obeh zbornic, potem rezultati gotovo ne bodo izostali. To pa lahko prispeva tudi k splošnim boljšim medsebojnim odnosom.

Naj na koncu poudarim še to, da bodo Gospodarska zbornica Slovenije in naše delovne organizacije z vso resnostjo proučile vse pobude za sodelovanje, ki jih bodo dala podjetja s Koroškega ali Avstrije, neposredno ali pa preko Trgovske zbornice Koroške.

PONATIS IZ GOSPODARSKEGA VESTNIKA

Še veliko možnosti za sodelovanje

vanju dogovorov in pogodb. In vse to velja tako za narode kot narodnosti in manjšine. To je resnična podlaga za napredek in razvoj, za preseganje nerazvitosti in pomanjkanje, za skupen napredek.

Kot sem že uvodoma poudaril, neposredno preteklost odlikuje vrsta konkretnih razgovorov in nenapoved tudi dogovorov. V sklopu tega naj poudarim razgovore, ki so bili 11. marca letos v Ljubljani in da se pripravljamo, da bomo ob letošnjem sejmu v Celovcu podpisali protokol o medsebojnem sodelovanju. To je mogoče le za voljo tega, ker smo vsi skupaj odločno vztrajali na konkretnih dogovorih in to je področje na katerem lahko obe zbornici uspešno sodelujeta.

Perspektivo tega sodelovanja vidimo v treh smereh in sicer na področju kompleksov industrijske kooperacije in razvoja turizma, se-

govna menjava. Navzlic poslabšanju razmerja iz preteklega leta, namreč ta odnos je v prvih šestih mesecih letošnjega leta 1:3,5, pa vendar le ostaja v ospredju spoznanje, da je treba razvijati višje oblike sodelovanja in pri tem ni odveč, da znova opozorim, da lahko k temu v precejšnji meri prispeva tudi ustrezen obmejni sporazum med Jugoslavijo in Avstrijo, tak kot ga ima naša dežela z sosedjo Italijo. Kljub temu, da lahko danes že govorimo o konkretnih gospodarskih pobudah med organizacijami s Koroške in Slovenije (npr.: Tovarna celuloze — Reberca s poslovno skupnostjo Slovenija-papir, Filterwerke St. Michael in Donit Medvode pa potem Topsport iz Pliberka in Toper Celje, Alpetour ter avstrijskih partnerjev pri izgradnji hotela Obir v Železni Kapli, pa še začetni razgovori za oblikovanje mešane družbe Elan v

bile tudi mnoge ustrezne in učinkovite informacije, ki bi prispevale k lažjim in predvsem smotnejšim poslovnim odločitvam. Tudi na področju turizma so neizčrpne možnosti sodelovanja in tu smo že opravili nekatere konkretne dogovore med našimi in koroškimi turističnimi delavci o izmenjavi turistov, kompleksni turistični ponudbi in kooperativnih možnostih ponudbe v letnem in zimskem turizmu.

Sejemski sporazumi in sejmji so tako rekoč tista oblika sodelovanja, ki je bila doslej najbolj uveljavljena. V letošnjem letu predvsem želimo povečati global za sejemske sporazume za pet milijonov avstrijskih šilingov. Sodelovanje na sejmskih prireditvah potrjujejo potrebo po gospodarskem sodelovanju v tem prostoru. Naše pobude gredo tudi v smeri, da bi avstrijsko gospodarstvo sodelovalo na specializirani sejmski prireditvi

Die jährlichen Messeveranstaltungen und die Beteiligung der Wirtschaftsorganisationen beider Nachbarländer an diesen Veranstaltungen, seien sie in Kärnten oder in Slowenien, bieten die Möglichkeit für eine Beurteilung der wirtschaftlichen Zusammenarbeit. Diese Tatsache ermöglicht die Feststellung, daß die Zusammenarbeit zwischen der Handelskammer für Kärnten und der Wirtschaftskammer Sloweniens von Jahr zu Jahr besser wird und daß die Resultate dieser Zusammenarbeit bereits sichtbar sind. Es kam nämlich in letzter Zeit zu vielen Treffen von Vertretern beider Kammern und auch von Wirtschaftstreibenden, das heißt aber gleichzeitig, daß auch viele sachliche Anregungen gegeben worden sind, die aus den konkreten Beziehungen und Abmachungen der befaßten Leute herrühren. Kurz, die Beurteilung der Zusammenarbeit kann nur ermunternd sein.

Trotz der offenen Fragen und der vielen ungelösten Probleme der Slowenen in Kärnten, die die Beziehungen zweifellos objektiv beeinflussen, sind wir uns doch zweifellos alle sehr wohl bewußt, daß wir in einem Raum leben und daß uns die ökonomischen Interessen zur Zusammenarbeit zwingen. Die guten wirtschaftlichen Beziehungen und die geschäftlichen Kontakte, noch v. a. aber die Achtung der tatsächlichen Verhältnisse werden ganz sicher auf die offenen politischen Fragen beider Länder positiv einwirken. Deshalb freut uns jeder Fortschritt und die Bereitschaft sowie der Wunsch der Wirtschaftstreibenden aus Kärnten und Österreich, die sich für bessere wirtschaftliche Beziehungen und Kontakte einsetzen. Ich möchte noch feststellen dürfen, daß es offensichtlich ist und daß die Praxis diese Feststellung auch schon öfters erhärtet hat, daß die Entwicklung der Zusammenarbeit auf wirtschaftlichen Gebiet auch eine starke Ermunterung für die Förderung aller Formen der Zusammenarbeit und der Beziehungen zwischen zwei oder mehreren Staaten bedeuten kann. Genauso aber ist es auch wahr, daß andere ungelöste Fragen der beiderseitigen Beziehungen auf eine solche Zusammenar-

beit sich hemmend auswirken können. Es ist nämlich nicht möglich, die Augen zu schließen vor einigen ungelösten Problemen, unter welchen die Frage der berechtigten Forderungen der Minderheit und die endgültige Erfüllung des Staatsvertrages zweifellos an erster Stelle stehen. Jede Zusammenarbeit muß auf gegenseitiger Achtung, Souveränität, Nichtmischung in die inneren Angelegenheiten fundieren, muß auf der Gleichberechtigung der Beziehungen, auf der Erfüllung der Abmachungen und

PREVOD V NEMŠČINO

Noch viele Möglichkeiten zur Zusammenarbeit

Verträge fundieren. Und alles das gilt sowohl für Völker als auch für Völkerschaften und Minderheiten. Das ist die wahre Grundlage für Fortschritt und Entwicklung, für die Überwindung der Unentwickeltheit und Mängel, für einen gemeinsamen Fortschritt.

Wie ich schon anfangs betont habe, zeichnet sich die unmittelbare Vergangenheit durch eine Reihe konkreter Gespräche und nicht zuletzt auch Abmachungen aus. In diesem Zusammenhang möchte ich die Gespräche hervorheben, die heuer am 11. März in Ljubljana stattfanden und für die heurige Messe in Klagenfurt bereiten wir die Unterzeichnung eines Protokoll über gegenseitige Zusammenarbeit vor. Das ist nur darum möglich, weil wir alle gemeinsam entschlossen an den konkreten Abmachungen festgehalten haben und das ist das Gebiet, auf welchem beide Kammern erfolgreich zusammenarbeiten können.

Eine Perspektive dieser Zusammenarbeit sehen wir in drei Richtungen: und zwar auf dem Gebiet des Kom-

plexes der industriellen Kooperation und der Entwicklung des Tourismus, dem Gebiet von Messeabspachen und Messeveranstaltungen sowie des Transportes und Verkehrs.

Die bisherige Aktivität am Gebiete der industriellen Kooperation war einigermaßen wegen des großen Unterschiedes in der Außenhandelsbilanz beeinträchtigt, weil die Relation 1975 fast 1:4 zu Gunsten Österreichs betrug, 1976 aber 1:1,5 genauso zu Gunsten Österreichs. Bei dem ist der Bereich, der nicht den Wa-

lezna Kapla und noch die Anfangsgespräche für die Formung einer gemischten Gesellschaft in St. Jakob/Šentjakob mit Beteiligung österreichischer und schwedischer Partner), haben wir aber mit aller Verantwortung im Protokoll festgehalten, daß sich beide Kammern noch weiter bemühen werden, die Bedingungen für die Durchführung einer Reihe von Kooperationen zu verbessern, da es gerade auf diesem Gebiet die meisten Möglichkeiten für eine aktive Zusammenarbeit gibt. Eine Unter-

ziellen Messeveranstaltung des Gebietes Landwirtschaft und landwirtschaftliche Mechanisierung in Radgona mitwirken würde. Im Protokoll, das wir unterzeichnen werden, ist auch eine Reihe von Anregungen betreffend den Straßen-, Schienen- und Luftverkehr sowie der Hafentätigkeit enthalten.

Letztlich möchte ich noch vom Warenaustausch sprechen und neben den Tatsachen, die ich schon früher angeführt habe und die zeigen, daß wir in der Außenhandelsbilanz im Vergleich mit dem Vorjahr einigermaßen zurückgeblieben sind, mache ich darauf aufmerksam, daß Österreich trotz allem ein wichtiger Partner in unserem Austausch ist, daß er im jugoslawischen Export an zwölfter Stelle, im slowenischen sogar an achter, beim Import aber an neunter Stelle im Bezug auf Jugoslawien, an vierter in Bezug auf Slowenien liegt. All das also zeigt, daß es um wirtschaftliche Beziehungen geht, die sehr intensiv sind, deshalb aber müssen wir auch solche Formen der Zusammenarbeit suchen und solche Anregungen vorschlagen und sie gleichzeitig auch erfüllen, die die vernünftigsten Verhältnisse in unserer Außenhandelsbilanz herstellen.

Also steht eine Reihe von Aufgaben und konkreten Aktionen vor uns. Das heißt auf der einen Seite, daß wir uns maximal für ihre Erfüllung einsetzen müssen, auf der anderen Seite aber darf das keinesfalls unsere weiteren Erwägungen über neue Formen der Zusammenarbeit beeinträchtigen. Und wenn wir auch weiter so konkret an die Suche sich berührender Interessen beider wirtschaftlicher Partner herangehen werden, auch über die Zusammenarbeit beider Kammern, dann werden die Resultate sicher nicht ausbleiben. Das kann aber auch zu allgemeinen besseren beiderseitigen Beziehungen beitragen.

Am Ende möchte ich noch betonen, daß die Wirtschaftskammer Sloweniens und unsere Arbeitsorganisationen mit aller Ernsthaftigkeit alle Anregungen zur Zusammenarbeit studieren werden, die von Unternehmen aus Kärnten od. Österreich oder aber über die Kärntner Handelskammer kommen.

renaustausch betrifft aber unberücksichtigt. Angesichts der Verschlechterung des Verhältnisses im vergangenem Jahr, die Relation beträgt nämlich in den ersten sechs Monaten des vergangenen Jahres 1:3,5, bleibt trotzdem die Erkenntnis im Vordergrund, daß es notwendig ist, höhere Formen der Zusammenarbeit zu entwickeln und es ist hier nicht überflüssig, daß ich erneut darauf aufmerksam mache, daß dazu zu einem beträchtlichen Teil auch ein entsprechendes Grenzabkommen zwischen Jugoslawien und Österreich, wie es unser Land auch mit dem nachbarlichen Italien hat, beitragen könnte. Obwohl wir schon heute von konkreten wirtschaftlichen Anregungen zwischen den Organisationen Kärntens und Sloweniens sprechen können (z. B. Zellulosefabrik Reberca/Reberca mit der Geschäftsgemeinschaft Slovenija-Papier, Filterwerke St. Michael/Šmihel und Donit Medvode und Topsport Bleiburg/Pliberk mit Toper Celje, Alpetour und österreichische Partner beim Ausbau des Hotels Obir in Eisenkappel/Že-

stützung für neue Anregungen für langfristige Kooperationen aber sollten auch viele entsprechende und wirksame Informationen sein, die zu leichteren und v. a. sinnreicheren Geschäftsabschlüssen beitragen könnten. Auch auf dem Gebiet des Tourismus gibt es unerschöpfte Möglichkeiten der Zusammenarbeit und da bestehen schon einige Absprachen zwischen unseren und Kärntner touristischen Unternehmen über den Austausch von Touristen, umfangreichen touristischen Angeboten und kooperativen Möglichkeiten von Angeboten im Winter- und Sommertourismus.

Die Messeabspachen und Messeveranstaltungen sind sozusagen die Form der Zusammenarbeit, die sich bis jetzt am meisten durchgesetzt hat. Im heurigen Jahr wünschen wir v. a. die Globale für Messeabspachen um 5 Millionen öS zu vergrößern. Die Zusammenarbeit an Messeveranstaltungen beweist die Wichtigkeit einer wirtschaftlichen Zusammenarbeit in diesem Raum. Unsere Bestrebungen gehen auch in die Richtung, daß die österreichische Wirtschaft an der spe-

Nikoli ne bomo sprejeli zakona, ki odvzema Slovencem pravico do uporabe materinega jezika

V imenu obeh slovenskih osrednjih organizacij na Koroškem je na protestnem zborovanju v Škocijanu spregovoril predsednik NskS dr. Matevž Grilc. Vsebinsko njegovega govora objavljamo v celoti.

Danes smo se zbrali v Škocijanu, v osrčju Podjune, da tukaj izrazimo našo globoko zaskrbljenost in naše ogorčenje nad postopanjem avstrijskih oblasti v zadevah slovenske narodne skupnosti na Koroškem, da jasno izpovemo našo voljo do življenja; zbrali smo se končno, da podpremo borbo škocijanskih Slovencev za dosego njihovih pravic, tistih pravic, katere vsebujejo mednarodni dokumenti in ki so zapisane v avstrijski državni pogodbi iz leta 1955, v meddržavni pogodbi, na kateri gradi 2. avstrijska republika svojo svobodo. Za to svobodo pa so se borili tudi številni škocijanski občani v narodnoosvobodilni borbi, nekateri so dali zanj celo življenje. Ne prosimo zato miloščine, ampak z vso pravico reklamiramo za Škocijan izpolnitev vseh določil, ki so zapisane v členu 7 avstrijske državne pogodbe.

Nimamo, dragi rojaki, nobenega razumevanja za najnovejšo avstrijsko zakonodajo v vprašanju naše narodne skupnosti, ki nadaljuje z neverjetno predrznostjo nasilno germanizacijo koroških Slovencev. Ne bomo nikoli sprejeli zakona, ki izbriše med drugim tudi to škocijansko občino iz strnjene dvojjezičnega ozemlja, ki odvzema Slovincem pravico do uporabe materinega jezika pred uradi, ki predvideva samo nemške topografske napise in zaskrbljeni ugotavljamo, da so sedmojuljska zakonodaja in na tej sloneče uredbe darilo avstrijskega parlamenta „tafelstürmerjem“, nemškim šovinistom, neona-

cistom in antidemokratom, da vsebujejo popolno kapitulacijo pred temi silami.

Kako je drugače mogoče, da ti zakoni za Škocijan ne predvidevajo niti več slovenskega uradnega jezika, za občino, ki je od nekdaj slovenska oz. dvojjezična, ki ima kar tri slovenske občinske odbornike, ki so izvoljeni na slovenski listi, ki ima nadvse bogato slovensko kulturno življenje, ki je dala celo človeške žrtve v borbi proti nacifašizmu. Ob teh dejstvih, ob tej kapitulaciji pred temi mračnja-

nam koroškim Slovincem ali postopno krčenje naših pravic? Ali je to sprava, da bodo v nekaj dneh stali tisti, ki se borijo za pravice našega naroda kot zločinci pred sodišči, medtem ko so ukiniteli vse postopke proti podiračem dvojjezičnih napisov? Ali je to sprava? — Ne, dragi rojaki, mi si predstavljamo spravo v tem, da bomo dejansko enakopravni na naši podedovani zemlji, da bomo uživali lahko vse pravice, ki nam gredo po mednarodnih pogodbah, skratka, da se reši vprašanje slovenske narodne skupnosti le v sodelovanju z nami prizadetimi. Le rešitev, na katero lahko pristanemo tudi mi, bo garantirala miren razvoj na Koroškem,

škimi silami pa govorijo nekateri koroški politiki svetohlinsko o spravi. Dragi rojaki, mi smo bili in smo za spravo z našim sodeželanom, vendar imamo pri tem — zgleda — drugačne predstave. Pri tem Vas vprašam: ali pogojuje nasilna germanizacija spravo, ali likvidacija dve tretjine dvojjezičnega ozemlja, kapitulacija pred nemškonacionalnimi krogi, ali oktroiranje zakonov

bo pogojevala popolno spravo.

Zakonske ukrepe lanskega in letošnjega leta, dragi rojaki, pa moramo označiti le kot provokacijo ne samo škocijanskih občanov, ampak slovenskega naroda na Koroškem sploh, da, celotne mednarodne javnosti. Pomenijo enostransko kršitev avstrijske državne pogodbe iz leta 1955 in kot Slovenci in demokrati le-teh nikoli ne bodo sprejeli. Naj zato danes na tem mestu pribijem, da ta manjšinska zakonodaja ni izpolnitev člena 7, ampak da je „koroško vprašanje“ slej ko prej v celoti odprto in nerešeno. Ne bomo odgovorili na to provokacijo s terorjem in dinamitom, ker tak način reševanja odklanjamo, vendar bomo z odločnimi in skupnimi akcijami tako dolgo opozarjali avstrijsko in mednarodno javnost na nezdružno stanje našega naroda, dokler ne bo enakopraven tudi Slovenec v Škocijanski občini, dokler ne bo stal tudi tukaj javen napis „St. Kanzian/Škocijan“, dokler ne bomo na celotnem dvojjezičnem ozemlju uživali vsi tiste pravice, ki bodo zagotovile obstoj in nemoten razvoj slovenskega naroda na Koroškem!

Nevtronska bomba simbol miselne perversnosti

Čep rav je res, da je bil nekaj časa sam predsednik Carter v dvomu, je tudi res, da so se v kompetentnih krogih na oni strani Atlantika zaresno odločili za izdelovanje „najbolj čiste“ in celo „humane“ atomske, pravzaprav nevtronske bombe. Toda če so v Pentagonu računali, da bo vsa „zavezniška“ Evropa „z zadovoljstvom“ sprejela „čudovito orožje“ ali celo „odlično obrambno sredstvo“ in se je na lanskem zasedanju NATO ob „razveseljivi vesti“ slišal tudi kak aplavz, se oglašajo sedaj k besedi tudi ljudje, ki ne pristajajo prav na vse, kar v Washingtonu sklenejo. Na sporočilo ameriških kompetentnih krogov, da bodo ZDA izdelovale nevtronsko bombo, je prišel prvi zahodnonemški javni odgovor, ki ni več aplavz, kot se je slišal pred letom v komisiji NATO, pač pa negativen, hudo negativen odgovor, ki ga je dal generalni tajnik zahodnonemške socialdemokratske stranke Egon Bahr, ki je prišel v povojno zgodovino zahodnonemške socialdemokracije zaradi tega, ker spada med tisto ozko skupino socialdemokratskih voditeljev, ki so se potegovali in vztrajali pri „vzhodnem odprtju“. Gre za enega najstarejših Brandtovih somišljenikov, ki so uvideli, da je treba stvarnost vzhodne Nemčije priznati, preko nje pa tudi stvarnost vzhodne Evrope, pa čeprav bi to bilo nekoliko v nasprotju z nekaterimi interesi ne le zahodne Nemčije, pač pa tudi same socialdemokratske stranke.

„Nevtronska bomba je simbol miselne perversnosti“ — zatrjuje Egon Bahr v članku socialdemokratskega glasila „Vorwärts“, ki je že v tisku in bo izšel šele danes, vendar je bil tekst članka drugače publiciran že v naprej in dan na

voljo domačemu in tujemu tisku.

Članek, o katerem je govor, tolmači kategorično reagiranje uradnega Bonna na najnovejši sklep Washingtona, seveda v zvezi z izdelovanjem nevtronske bombe. Egon Bahr je pravzaprav le ugledna politična osebnost, ker nima uradne funkcije v državni upravi socialdemokratsko-liberalne koalicije, toda kot generalni tajnik vladne stranke predstavlja veliko in je njegov položaj pomemben, njegovo stališče nasprotje nevtronski bombi pa je prav gotovo stališče ne samo Egon Baha kot osebe, pač pa kot predstavnika tiste stranke, ki je na vladi.

Potem ko Egon Bahr najprej očita vse „velike prednosti in kakovosti“ nevtronske bombe, si postavlja dramatično vprašanje: „Ali je to zadnja beseda napredka? Je človeštvo prišlo že v fazo, da je ponorelo?“ Egon Bahr nato dobesedno nadaljuje: „To vprašanje se postavlja vsemu človeštvu in ne le eni državi, kajti nobeno orožje ni še nikoli postalo monopol ene države. In tu se lestvica vseh vrednot postavlja na glavo. Ohranitev materije postaja cilj. Človek zadobiva drugorazredno vrednost. Smisel tega orožja je, da se proizvodni obrati, torej tovarne, ceste, komunikacijski sistemi in drugo, ki jih po „intervenciji“ ponovno izkoriščajo, uporabljajo. Napredek je tudi v tem, da je lažje odstraniti trupla človeških žrtev, kot pa ruševine mest in tovarn. S svojimi močmi se človek degradira v nepomembno stvar, v sužnja stroja. V krizni situaciji ni človek tisti, ki ga je treba ohraniti, pač pa je treba ohraniti stroj. Človek je manj vreden in zato je nevtronska bomba simbol perversnega mišljenja,“ zaključuje Egon Bahr.

To stališče postaja še pomembnejše, če vzamemo v poštev dejstvo, da je zahodnonemški obrambni minister Georg Leber prvo informacijo iz Washingtona o novem orožju prejel „z negotovanjem“. To pa zato, ker ni bil o podrobnostih najprej poučen.

Kakor se začne na zasedanju skupine NATO za jedrsko načrtovanje, ki je bilo pretekli mesec v Ottawi, ni bila izrečena niti ena beseda o bližajočem se sklepu Washingtona. Toda na lanskem zasedanju tiste skupine je bilo najavljeno „novo ameriško čudovito orožje“, ki bo značilno zaradi „povečanega žarčenja in omejenega toplotnega in eksplozivnega učinka“. In kot je tedaj izjavil vrhovni poveljnik NATO general Alexander Haig, je to „čudovito“ orožje pri nekaterih evropskih zaveznikih naletelo na „navdušen sprejem“, tako da so predstavniki zahodnoevropskih zaveznikov brez pomišljanja pristali na izdelovanje novega orožja, s tem pa so pristali tudi na to, da se novo orožje razporedi tudi po njihovih ozemljih...

In Zvezna republika Nemčija je v tem kontekstu posebno pomembna, zato pa tudi prizadeta. Novo nevtronsko orožje se namreč ne vključuje v tako imenovano strateško orožje. Izstreljevanje teh nevtronskih bomb ni zamišljeno kot izstreljevanje običajnega strateškega orožja, pač pa pride v poštev kot frontno orožje. Nevtronske bombe bi uporabljali tako rekoč na bojišču, kjer bi jih izstreljevali z raketami vrste „lance“, ki imajo doomet do 120 km. Rakele „lance“ so že štacionirane, razpostavljene po Zahodni Nemčiji, dovolj je, da jim zamenujajo sedanje glave z nevtronskimi bombami. To pa posredno pomeni, da bi nove bombe s strahotno morilno močjo v primeru vojne uporabljali na nemškem ozemlju. Na to navajajo tudi načrti vojaških vaj, ki so jih izvedle zavezniške vojaške sile na zahodnonemškem ozem-

lju, o čemer je že pred njihovim začetkom tednik „Welt am Sonntag“ pisal in pri tem navajal možnost uporabe žarkov smrti, kadar bi bilo usodno za nemški svet. List je k temu dodal: „Tudi če bi Porurje začelo zaslediti tuje čete, bi jih mogli od tam pregnati brez uničenja industrijskega srca Evrope“, toda hkrati bi z zasedbenimi silami pobili tudi prebivalstvo Porurja, tako da bi vsi ljudje bili mrtvi, tovarne in rudniki pa bi ostali. Zares lepa tolažba, čudovita perspektiva.

Bonnas vlada še ni rekla svoje besede o ameriških načrtih.

Stališče Egon Baha pa bodo v bodočih zahodnonemških razpravah o nevtronski strategiji manifestirala le eno gledišče, en način mišljenja. Na Bahrove teze je nekdo v listu „Die Welt“ že napovedal, da bodo mnenja glede tega zelo deljena. Komentator Springerjevega dnevnika s precejšnjim cinizmom zatrjuje, da so Bahrovi pozivi k moraliziranju pravzaprav lažni argumenti, ker da je orožje od vedno bilo namenjeno pobijanju sovražnega ljudstva, ne pa rušenju struktur. In prav to pobijanje sovražnika je po mnenju komentatorja smisel nevtronske bombe. „Brihtni mož“ meni tudi, da je bila v prvi vojni odločilno orožje strojnica, ki ni uničevala materije, struktur, pač pa je pobila čim več vojakov. Potemlakem nevtronska bomba ni nikakršna nova kvaliteta, Bahrova stališča pa bi moglo biti napoved korenite spremembe v nemški socialdemokratski „ideologiji“, ki odklanja zahtevo ZDA, da bi nevtronske bombe našle svoje mesto na tleh Zahodne Nemčije. To pa bi po pisanju dnevnika „Die Welt“ moglo povzročiti hude posledice v zahodnonemški varnosti. In prav ta izvajanja, prav ta svojevrstna logika ponovno dokazuje, da se je človek že približal oni fazi, ko bi se mogel za marsikogar vprašati, ali je še sploh pri čisti...

VABIMO VSE K SODELOVANJU — SODELUJTE VSI — VABIMO VSE K

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA
RAZPISUJE

nagradni natečaj

kabaretističnih tekstov, ki obravnavajo v satirični, zbadljivi, ironični ali kritični obliki situacijo okrog avstrijske manjšinske politike (Tafelsturm, posebno štetje itd.) Možne oblike so songi, protestne pesmi, skeči, satirični dialogi, litanije, vici, ironizirane novinarske reportaže, zbadljivi teksti na račun različnih izjav avstrijskih politikov, karikature (tudi samo ideja), kabareti ali različni prizori, humoristično predavanje — skratka oblika kritično humoristične izpovedi je prepuščena vsakemu posamezniku. Omejitev glede dolžine ni.

VSI PRISPEVKI BODO PRIMERNO HONORIRANI!
PET NAJBOLJŠIH PRISPEVKOV PA TUDI NAGRAJENIH!

Vsi prispevki pa bodo poleg tega še na posebni prireditvi bodisi uprizorjeni, prebrani oz. predstavljeni širši publiki.

Podrobnejše informacije dobite po telefonu štev. 32 5 50 (SPZ Celovec). Prispevke pa pošljite do 30. septembra 1977 na naslov: Slovenska prosvetna zveza, Gasmetergasse 10, 9020 Celovec.

VABIMO VSE K SODELOVANJU — SODELUJTE VSI — VABIMO VSE K

26. lesni sejem v Celovcu

Minulo soboto se je začel 26. lesni sejem v Celovcu. To pomeni, da je lesni sejem v Celovcu letos stopil v svoje drugo četrstoletje. Ob priložnosti otvoritve je predsednik sejma, mestni svetnik Walter Dermuth pozdravil celo vrsto častnih gostov, med katerimi so bili minister za kmetijstvo dipl. inž. Haiden, njegov zahodnonemški kolega Ertl, deželni glavar Wagner in ambasadorji ZRN, Češkoslovaške in Indonezije ter člani diplomatskih in konzularnih zastopstev ZRN, Costa Rica, Čila, Češkoslovaške, NDR, Finske, Francije, Haitija, Italije, Jugoslavije, Kanade, Nizozemske, Nigra, Paname, Poljske, Romunije, Švedske, Sovjetske zveze in Madžarske ter še številne druge osebnosti iz političnega in gospodarskega življenja.

Že ta paleta mednarodne udeležbe na celovškem sejmu je dokaz dovolj, da je le-ta dejansko že postal središče lesnega trgovstva in gospodarstva v srednji Evropi. Posebno cenijo strokovnjaki ta sejem zaradi velikih možnosti navezovanja slikov z gospodarskimi podjetji držav vzhodnega bloka.

Celovski župan Guggenberger je v svojem pozdravnem nagovoru poudaril, da je celovski sejem barometer lesnega in gozdnega gospodarstva in z zadovoljstvom ugotovil, da se je število razstavljalcev tudi letos zopet znatno povečalo. Deželni poslanec in predsednik trgovske zbornice Baurecht pa je zavzel resno in kritično stališče do gospodarske politike Kreiskyjeve vlade; Wagner je hvalil koroško gospodarsko situacijo ter poudaril prednost za projekt takojimovane Südautohahn.

Minister za kmetijstvo dipl. inž. Haiden, ki je sejem tudi otvoril, je posebno poudaril važnost po smotni ureditvi razmerja med divjačino in gozdno obdelavo in se dotaknil tudi težav avstrijskega kmetijstva po vstopu Avstrije v Evropsko skupnost.

Sejem bo odprt še do nedelje 21. avgusta.

Škocijan v duhu načela: „Tujega nočemo, svojega ne damo“

SIMBOLIČNA POSTAVITEV DVOJEZIČNEGA KRAJEVNEGA NAPISA
JE POTREBNO DEMOKRATIČNO DEJANJE

Ob priložnosti protestnega zborovanja v Škocijanu je spregovoril tudi avstrijski demokrat in prijatelj koroških Slovencev dr. Robert Saxer, predavatelj na celovski univerzi. Njegov govor objavljamo v celoti:

Die heutige symbolische Aufstellung einer zweisprachigen Ortstafel in St. Kanzian/Skocijan wurde vorgestern in der Volkszeitung mit folgenden Worten angekündigt: „Die Veranstaltung soll offenbar die Demonstrationswelle fortsetzen, die mit den jüngsten Sprengstoffanschlag begonnen hat.“ Unbedenklich und kalblütig wird der Anschlag, dessen Täter unbekannt sind, Mitgliedern der slowenischen Volksgruppe in die Schuhe geschoben; und die Veranstalter, die Mitwirkenden und die Teilnehmer dieser friedlichen Demonstration werden bereits in vorhinein mit einem kriminellen Akt in Verbindung gebracht.

Das ist keine für sich allein stehende, böswillig herausgegriffene Einzelmeldung, sondern nur ein Mosaiksteinchen aus der schon längst alltäglich gewordenen Praxis in den drei meinungsbildenden Kärntner Tageszeitungen, in denen die slowenische Volksgruppe und ihre Vertreter immer wieder und systematisch durch Behauptungen, Bezeichnungen und Andeutungen in den Augen der Öffentlichkeit herabgesetzt und bei passender Gelegenheit auch kriminalisiert werden. Was der Kärntner Heimatdienst in seinen Publikationen offener und unverhohlener macht, wird in den Zeitungen freilich geschickter formuliert und hinter humanitären und demokratischen Phrasen getarnt.

Es ist so, wie es Heinz Stritzl, der Chefredakteur der „Kleinen Zeitung“, vor einiger Zeit treffend formulierte: „Den Slowenenführern müßte aber bewußt sein, daß es außer Terror mit Dynamit auch psychischen, moralischen und verbalen Terror gibt.“ Obwohl er es nicht wollte und nicht so meinte, charakterisierte er damit das Vorgehen der drei Zeitungen in der Kärntner Volksfrage. — Diese Art von öffentlichen Äußerungen stellt außerdem eine schwere außenpolitische Gefahr für Österreich dar, weil die genannten Diffamierungen und Herabsetzungen häufig auch gegen Jugoslawien gerichtet sind. Es wird dadurch an der Südgrenze Österreichs ein ständiger politischer Unruheherd geschaffen und am Leben gehalten, der noch dazu sowohl die deutsche wie auch die slowenische Volksgruppe in Kärnten in eine ständige, schon sprichwörtlich gewordene Angst versetzt. Es gibt, wie ich aus zahlreichen Gesprächen weiß, unter der deutschsprachigen Bevölkerung viele, die diese Entwicklung mit Besorgnis betrachten und verurteilen.

Diese Atmosphäre der Angst und des ständig wachgehaltenen Volkstumskampfes, dessen Ziel die totale Assimilation der Kärntner Slowenen an die deutsche Volksgruppe ist, muß man kennen, um die Auseinandersetzung um die zweisprachigen Ortstafeln, um das Volksgruppengesetz und um die Sprachenzählung vom 14. November vergangenen Jahres zu verstehen. Nur in einer solchen Atmosphäre war es

möglich, daß man einer Gruppe unseres österreichischen Volkes gegen ihren Willen und ohne ihre Zustimmung ein Gesetz und eine Zählung aufzwingen konnte. Es war einer der absurdesten Augenblicke in meinem Leben, als ich am 14. November in der sogenannten Wahlzelle stand und heimlich jene Sprache ankreuzen sollte, von der jeder jeden Tag feststellen kann, daß ich sie spreche. Die Unsinnigkeit und Verfassungswidrigkeit dieser Sprachenzählung wurde von den Vertretern der drei Kärntner Landtagsparteien selbst dokumentiert, auch wenn sie es nicht wollten oder nicht wissen wollten. In der Dreiparteienklärung zur Sprachenzählung steht der Satz: „Die Antwort auf die Frage nach seiner Muttersprache trägt jeder Bürger schon seit seiner Kindheit in sich.“ Warum wurde das, was jeder schon seit seiner Kindheit in sich trägt, dann überhaupt zur Wahl gestellt?

Dies zeigt, abgesehen von der Mißachtung des Artikels 7 des Staatsvertrages, den rücksichtslosen Mißbrauch, der mit einer wesentlichen Grundlage unserer Verfassung getrieben worden ist: dem Vorgang der freien und geheimen Wahl. Gemäß Artikel 26 der österreichischen Bundesverfassung ist der Vorgang der Wahl bestimmt zur Ermittlung des Bundespräsidenten, des Nationalrates, für Volksabstimmungen und zur Mitwirkung bei der Überprüfung von Volksbegehren. Bei der Sprachenzählung wurde er in einen Bereich übertragen, für den er in der Verfassung nicht vorgesehen ist: nämlich auf die Ermittlung der angestammten volkstumsmäßigen Zugehörigkeit eines Menschen. Durch diese Maßnahme hat der österreichische Staat das Bekenntnis zu einer Volksgruppe in Kärnten einer hemmungslosen Propaganda ausgeliefert, die gegen jene gerichtet war, die als einzige vor die Wahl gestellt werden konnten: die zweisprachige slowenische Bevölkerung. Gerade dadurch war das Recht des einzelnen, sich frei zu einer Volks- und Sprachgemeinschaft zu bekennen, unterdrückt und verhöhnt. Die Sprachenzählung wurde zu einem diktatorischen Fallbeil gegen die Kärntner Slowenen.

Dementsprechend wurde die Propaganda teilweise auf abstoßende Art geführt, für die man sich als Deutscher in diesem Land schämen muß. Ich zitiere den Heimatdienst-Slogan: „Kärntner, entscheide am 14. November nur so: Deutsch, wenn du kein Slowene sein willst.“ Oder die staatsgefährdende und jeden Christentum Hohn sprechende Äußerung des katholischen Pfarrers Wilhelm Mucher in der Zeitschrift „Unser Kärnten“: „Aus diesen Gründen lehnen die Deutschen und alle jene, die bedingungslos für Österreich sind, alles Slowenische für sich und noch mehr ihre Kinder bedingungslos ab, weil diese Zweisprachigkeit sie und noch mehr ihre Kinder in diese zwielichtige Haltung und damit in die Nähe Jugoslawiens bringt.“ Und etwas unten weiter setzt er fort: „Slowenische Ortstafeln sagen dem deutschen Südkärntner: ‚Hier beginnt Jugoslawien‘ — und das ist die kürzeste Formel für die Kärntner Frage.“

Mitschuld an solchen Äußerungen

sind auch die Vertreter der drei Landtagsparteien. Landeshauptmann Wagner, Lstsv. Bacher und Dr. Ferrar-Brunnenfeld haben in der Dreiparteienklärung den Satz unterschrieben: „Daher darf diese Antwort“ — gemeint ist die Antwort auf die Frage nach der Muttersprache — „durch keine Propaganda beeinflusst werden.“ Dennoch haben sie nichts dagegen getan; damit haben sie die Demokratie verraten und verhöhnt. — Dementsprechend sah auch das Ergebnis der Sprachenzählung aus. Abgesehen von Kärnten, wo die Bevölkerung durch die Propaganda und durch das Spiel mit der Angst in die Zellen getrieben wurde, war die Beteiligung in Österreich äußerst gering. Jenes Ergebnis aber, welches das endgültige Urteil über die Zählung sprach, wagte man lange nicht zu veröffentlichen: daß nämlich in Wien etwa doppelt soviel Slowenen gezählt wurden als in Kärnten.

In einer solchen Situation ist es die Pflicht des Staatsbürgers, die Machtträger, die die entscheidenden und einflussreichen Funktionen in unserem demokratischen Leben einnehmen, durch seinen Widerstand zur Ordnung zu rufen. Wenn sie die Demokratie mißbrauchen, müssen sie am weiteren Mißbrauch gehindert werden. In diesem Sinn ist der Kampf der Slowenen um ihre nationale Existenz und um ihre Rechte als eigenständige Volksgruppe, nicht einfach ein Kampf für die eigenen Interessen, sondern ein Kampf für die Verwirklichung und gegen den Mißbrauch der Demokratie. Darin liegt die Verantwortung der slowenischen Volksgruppe dem österreichischen Volk gegenüber. Diese Verantwortung verpflichtet sie dazu, die Bewahrung ihrer nationalen Eigenart und ihrer Sprache auch gegen den übermächtigen Druck, der von seiten der Machtträger der deutschen Mehrheit in Kärnten ausgeübt wird, durchzusetzen und notfalls zu erkämpfen. Diese Verantwortung verpflichtet sie jedoch auch, diesen Kampf mit demokratischen Mitteln zu führen.

In diesem Licht ist etwa der sogenannte Urnenraub in Zell-Pfarre zu beurteilen. Die jungen Burschen haben, ohne daß Menschen zuschaden gekommen wären, eine Wahlurne von der Stelle entfernt, wo sie aufgrund der österreichischen Verfassung nichts zu suchen hatte. Dementsprechend wurde ihre Handlungsweise nachträglich auch durch die Kärntner Landesbehörden legitimiert: Bekanntlich wurde die erste zweisprachige Ortstafel ohne Wiederholung der Sprachenzählung in Zell-Pfarre aufgestellt. Als Begründung wurde angegeben: Gerade dort sei der volkstumsmäßige Anteil der Slowenen so groß, daß es außer Diskussion stehe. Nichts könnte deutlicher zeigen, daß die Burschen in Zell-Pfarre durch ihren Akt auf einen eklatanten Mißbrauch der österreichischen Verfassung hingewiesen haben. In diesem Sinn war ihre Vorgangsweise zutiefst demokratisch. Es ist trotzdem traurig, daß Menschen in unserem Land zu solchen Methoden greifen müssen,

(Dalje na 8. strani)

Demonstracija proti odredbam in zakonom, ki so nas uradno zbrisali iz naše občine

V imenu Krajevnega odbora Zveze slovenske mladine je v Škocijanu spregovoril Milan Wutte. Med drugim je dejal: „Danes demonstriramo proti zakonom in odredbam, ki so nas uradno izbrisali iz naše občine. Zakoni, ki jih avstrijski politiki skušajo prodajati svetu za najboljše manjšinske zaščitne zakone v Evropi, so nas oropali vseh naših pravic, ki so nam zajamčene v členu 7 avstrijske državne pogodbe. Čeprav imamo v tej občini svoja kulturna društva, slovenski kulturni dom, 3 izvoljene občinske odbornike, nam ni dovoljeno uporabljati slovenščine na občini, v otroškem vrtcu, na pošti, ne stoji nikjer dvojezičen uradni napis. Iz javnega življenja so nas potisnili v hleve, v osebne hiše. Sami moramo postaviti dvojezičen krajevni napis na privatno zemljišče, ker Avstrija ne izpolnjuje svojih obveznosti proti manjšini.“

Nato je Milan Wutte spregovoril v nemščini, in tako nagovoril nemškogovoreče demokrate in nemške letoviščarje. Med drugim je naglasil: „Nad sto ljudi iz naše občine se je udeležilo antifašističnega boja, s katerim so pripomogli k osvoboditvi Avstrije izpod nacifašističnega jarma. Mnogi so prelivali svojo kri, zgubili svoje imetje, trpeli in umrli v KZ-ih 3. rajha, mnogi so padli v borbi za svobodo. Po vojni so se slovenski delovni ljudje prav tako kakor nemško-

govoreči sodelovali pri obnovi Avstrije. Torej nismo nič manj državljani te države kakor nemško govoreči in mi ljubimo svojo domovino gotovo bolj, kakor oni, ki sedaj na široko kričijo o ogroženosti Koroške po slovenski narodni skupnosti, leta 1938 pa so našo domovino sramotno izdali.“ Nato je Wutte poudaril, da zato zahtevamo koroški Slovenci popolno enakopravnost našega jezika pri občinskem uradu, na okrajnem glavarstvu, sodiščih, v šolah, pri stiku z žandarmerijo in tudi pri topografskih napisih, ker pač živita na Koroškem dva naroda, ker se govori na Koroškem nemško in slovensko. „Mi ne iščemo razdvajitve. Ne. Materina jezika sta sicer različna, vendar naj to ni povod za nasprotje. Zato se zavzemamo za prepoved in kaznovanje vsakršnega hujskanja proti naši slovenski narodni skupnosti, kajti razdvajitev ne škoduje samo nam Slovincem, marveč vsem Korošcem, še posebej pa ugledu Avstrije.“

„Zato vas pozivamo, dragi nemškogovoreči rojaki in gostje, ne verjemite nemškonacionalnim hujskam, ne verjemite onim, ki nas prikazujejo za vaše sovražnike in nas med seboj izigravajo. Ravno ti hujskaci so sovražniki demokracije in miru, z njimi imate prav tako malo opravka kot mi. Podpirajte nas v borbi za popolno enakopravnost, ki je v našem skupnem interesu!“ je zaključil Wutte.

Foto kino klub „Diana“, sekcija za Koroško - Slovenj Gradec

R A Z P I S U J E

medklubska razstavo diapozitivov

v času od 23. septembra do 9. oktobra 1977

Pravilnik razstave:

1. Razstave se lahko poleg domačih fotoamaterjev udeležijo tudi fotoamaterji iz zamejstva — Koroške, Primorske, in Benečije — z največ po 10 diapozitivov vsake grupe — teme, formata 5×5 cm ali 7×7 cm. Diapozitivi morajo biti uokvirjeni, zastekljeni. Na okvirčku mora biti naziv diapozitiva, ime avtorja ter oznake za projekcijo.
2. Teme: grupa A — Človek in njegova okolica
grupa B — Narava (flora in favna)
grupa C — Prosta tema
3. Nagrade: Nagrade bodo določene kasneje (po šest za vsako grupo)
4. Prireditelj si pridržuje pravico razstavljenih del, ter eventualne objave v katalogu. Z diapozitivi bomo ravnali pazljivo, ne odgovarjamo pa za morebitne poškodbe pri pošiljanju. Vsaka pošiljka mora biti dobro omočana, priložen pa mora biti spisek diapozitivov po temah, s točnim naslovom avtorja.

Diapozitive morate dostaviti na naslov: FOTO KINO „DIANA“, sekcija za Koroško, p. p. 4, YU 62380 Slovenj Gradec

Ohranili ga bomo v nepozabnem spominu

Minulo soboto smo spremili k zadnjemu počitku na šentjakobsko pokopališče komaj 51-letnega Tomija Mikula iz Podrožce. Umrli je na posledicah srčne hibe, zaradi katere je bolehal že več let.

Pokojni Tomi je bil zelo priljubljena osebnost in navdušen planinec ter v mlajših letih aktiven pripadnik slovenske mladine in domačega prosvetnega društva v Šentjakobu v R.

Z družino — poročen je bil s hčerko znanega podjetnika Hafnerja (tovarna za pohištvo) iz Podrožce — je rad zahajal na Bleščečo planino, kjer stoji planinska postojanka Slovenskega planinskega društva, katerega član je bil. Če smo bili v njegovi

družbi je bil vedno vesel, jezilo ga je samo to, ni več mogel v svoje ljubljene gore (bil je izkušen alpinist), ker mu srce večjega napora ni več dopuščalo.

Z njim smo izgubili človeka, ki je ljubil svoj materini jezik, svoje ljudstvo, gore in naravo. Tragično pri tej stvari je le, da prav njemu ni bilo usojeno, da bi bil še dolgo deležen teh dobrin, saj je umrl mnogo prezgodaj. Kako priljubljen je bil med ljudstvom najzgovorneje dokazuje velika udeležba pogrebcev na njegovi poslednji poti.

Dragega Tomija bomo ohranili v nepozabnem spominu, ženi in otrokom izrekamo naše globoko sožalje.

Tudi tako je mogoče...

SLOVENSKI PEVCI GOSTJE NEMŠKEGA ZBORA

Kar se v trenutnem položaju na Koroškem zdi skorajda nemogoče, se je v soboto 13. avgusta 1977 le zgodilo in to celo v Žrelcu pri Celovcu: Moški zbor „Sängerrunde Ebental“ je povabil v goste mešani pevski zbor Slovenskega prosvetnega društva „Radiše“, da bi poleg zbora iz sosedsnjega Viharje vasi/Reichersdorf, zbora „Eintracht“ iz Celovca ter zelo dobrega furlanskega zbora CIA iz Čedad/Cividale zapeli na pevskem srečanju pri Schloßwirtu v Žrelcu. Povabljeni so bili sicer še nekateri drugi zbori, kot zbor iz St. Christiana v Gröden, zbora iz Hornstein in Sauerbrunn na Gradiščanskem, zbor iz Chieming-a na Bavarskem ter ženski kvartet „Harmonie“ iz Celovca. Žal se omenjeni zbori zaradi neugodnega časa in drugih neprilic niso mogli udeležiti srečanja. Posebej omeniti je še treba, da so se prireditelji v vabilih, katera so poslali zborom, potrudili nagovoriti radiške pevce tudi v slovenskem jeziku. To priča, da so imeli poštene namene in da jim beseda „razumevanje“ ni le prazna fraza.

„To pevsko srečanje je drugačno, kot so običajna pevka srečanja na Koroškem“, je že v prvih besedah svojega pozdravnega nagovora naglasil iniciator in glavni organizator te prireditve, predsednik zbora „Sängerrunde Ebental“, dipl. inž. Gerhard Lepičnik. In res je bila prireditev in že priprava nanjo drugačna, kakor smo je vajeni doslej. Prav zato pa je bilo v Žrelcu nekaj dni poprej tudi precej hude krvi, kajti nekaterim večno včerajšnjim ni in ni šlo v glavo, da bodo v samem Žrelcu peli tudi radiški Slovenci, ki so pa občani te občine.

Prireditelji se od napadov in obrekovanja vsekakor niso dali zmotiti. Pot, ki so si jo začrtali so šli do konca. Posledica tega je bila, da so gotovi krogi to prireditev očitno bojkotirali in da je bila udeležba na njej bolj skromna. Potek prireditve same ni pustil odprtih želja. Mešani zbor SPD „Radiše“, ki je najprej zapel štiri slovenske koroške narodne ali

ponarodele pesmi je takoj zbudil pozornost in navdušenje pri navzočih pevcih in občinstvu. Treba je bilo eno pesem dodati.

A to je bilo še premalo. Izven programa so poklicali na oder še moški zbor radiškega prosvetnega društva, ki je prav tako pod vodstvom Simana Wrulicha moral zapeti pet pesmi in je za to požel ponovno obilo aplavza.

Ta prireditev v Žrelcu je pokazala, da pesem dejansko lahko združuje, da lahko premosti tudi predsodke, ki so morda v teku časa nastali in da končno lahko privede do razumevanja in spoštovanja naroda sosedov v deželi. Žal pa vse prepozno do takih srečanj zaradi neprestanega hujskanja nekaterih krogov v deželi in posebno še nekaterih naših rojakov, ki so se svojemu poreklu oz. narodu odtujili in mislijo, da morajo biti sedaj bolj nemški kot Nemci sami, sploh ne pride. Upamo, da se bo to v bodoče spremenilo, kajti Slovenici smo širokogrudni dovolj, da sežemo v roko vsakemu, ki je pošten in da takih vabil ne odklanjamo. Žrelskim pevcem in vsem, ki so kakorkoli pripomogli k uspehu te prireditve velja vse priznanje in naša posebna zahvala.

Bače ob Baškem jezeru

Junija meseca je bila v Bačah slovesna postavitev popolnoma renovirane (od zunaj in znotraj) cerkve, ki predstavlja lep gotski spomenik. Cerkev je bila zgrajena v začetku 15. stoletja. Obnovitev cerkve je stala 1,2 milijona šilingov. K tej vsoti so veliko prispevali farani sami, in to brez razlike na narodnost. Na žalost pa pri slovesni blagoslovitvi — navzoč je bil generalni vikar dr. Kirchner — nismo slišali niti besedice v domačem jeziku. Domačini ne moremo razumeti, da pristojni dekan Millonig in domači župnik Škofič nista imela poguma spregovoriti vsaj nekaj besed v domačem jeziku.

Večer slovenske pesmi in folklore v Vrbi

Minulo soboto zvečer je Slovensko prosvetno društvo „Drabosnjak“ s Kostanj priredilo v Vrbi ob Vrbskem jezeru večer Slovenske pesmi in folklorne, na katerem so sodelovali moški pevski zbor „F. L. Lesičjak“ iz Štebna pri Globasnici, folklorna skupina iz Globasnice in mladi tamburaški ansambel iz Hodiš. Poleg domačinov in predstavnikov kulturnega in političnega življenja koroških Slovencev, se je tega večera udeležilo veliko gostov, ki letujejo v Vrbi in njegovi okolici. To pa je bil tudi namen prireditve, da se tujci iz raznih držav seznani s kulturnimi dobrinami avtohtonega slovenskega ljudstva.

Zbrano publiko je v imenu SPD „Drabosnjak“ v obeh deželnih jezikih pozdravil predsednik Janez Lesjak in želel prijetno zabavo.

S programom je začel moški pevski zbor pod vodstvom Janeza Petjaka. Poleg slovenskih pesmi so zapeli tudi makedonsko in nemške pesmi. Lepo, mirno in ubrano petje, ki ga izvajajo z veliko dovršenostjo, je publika nagradila z navdušenim aplavzom. Prav tako so navdušili izredno lepo podani plesi globaške folklorne skupine, ki je v lepih gorenjskih narodnih nošah predvajala razne plesne. S svojimi nastopi so silno navdušili publiko in zato želi tudi temu primerno priznanje.

Posebnost večera pa je bil vsekakor nastop mladih tamburašev pod vodstvom Dorice Sabotnik, ki je v kratkem času iz teh otrok naredila prave virtuozne, ki so tako velika obogatitev in popestritev kulturnega izživljanja koroških Slovencev. Privlačni zvoki tamburic, ki so prijetni doneli v dvorani, so zlasti pri naših starejših prosvetaših vzbujali spomine na tiste čase — pred zadnjo vojno — ko so po naših vaseh še množično zveneli prijetni glasovi tamburic. Na žalost je ta zvrst glasbe v zadnjih desetletjih skoro izumrla, zato je tem bolj razveseljivo, da se dolgoletna tradicija tamburašenja spet oživila.

Posebno pomembno vlogo na sobotnem koncertu je imel v okviru povezovanja programa dr. Reginald Vospersnik, ki je to nalogo čudovito opravil. Na svojevrstno privlačen način je znal pritegniti številne goste, da so sledili njegovim izvajanjem in se tako seznanili z našo problematiko — z zgodovino in težavami našega ljudstva, ki se mora kar naprej boriti za svoj narodni obstoj.

Sobotna kulturna prireditev je bila druga zaporedna prireditev, ki so jo kostanjski prosvetaši priredili v Vrbi. Če pomislimo, da to prosvetno društvo deluje na skrajni severni jezikovni meji zahodnega dela južne Koroške, potem je temu društvu treba dati še posebno priznanje, saj si je s tem zadalo težko in odgovorno nalogo, posredovati naše kulturne dobrine tudi gostom, ki prebivajo v svetovno znanim turističnem kraju — v Vrbi.

Na robu omenjeno — na prireditvi bi bilo, vsaj s strani domačinov, še mnogo več ljudi, če bi bili v zadostni meri obveščeni. Kljub tej pomanjkljivosti je bila dvorana skoro polna.

Pismo Solidarnostnega komiteja

Po uspehi škocijanski demonstraciji s postavitvijo dvojezične table, katere so se udeležili tudi številni koroški nemškogovoreči demokrati, je glavni urednik Kleine Zeitung Heinz Stritzl v svojem listu objavil članek, kjer govori o „cepitvi solidarnostnega komiteja“. To je samo poskus razdvojit vrste koroških demokratov. Solidarnostni komitej za pravice koroških Slovencev je naslovil na Kleine Zeitung sledeče pismo, ki ga tudi mi objavljamo:

Im Artikel über die Demonstration der Slowenen in St. Kanzian/Skocijan am 14. August schreiben Sie in Ihrer Ausgabe vom 16. August auf Seite 2: „Spaltplatz in Solidaritätskomitee“ und: „zu Differenzen kam es... auch innerhalb des Solidaritätskomitees zur Durchsetzung der Rechte der Kärntner Slowenen...“

Mitglieder des Komitees wandten sich gegen die Maoisten mit dem Vorwurf, daß sie dessen Einheit auf diese Weise zerstören. Die maoistische Gruppe hat mit einigen Universitätsassistenten im Komitee beträchtlichen Einfluß gewonnen.

Die „Differenzen“ von denen Sie schreiben, leiten Sie davon ab, daß zwei Mitglieder des Kommunistischen Bundes nach der Kundgebung ihre Zeitung und ihr Programm verkaufen.

Wir stellen dazu fest, daß es die eigene Sache jeder Organisation ist, ob und wo sie ihre Publikation verkauft oder nicht. Keine der beiden Personen, die den „Klassenkampf“, das Zentralorgan des Kommunistischen Bundes verkauften, ist Mitglied des Solidaritätskomitees. Daher ist es auch unrichtig, daß innerhalb des Komitees Differenzen aufgetreten wären, da dafür kein Anlaß bestand. In innere Angelegenheiten anderer Organisationen mischen wir uns jedoch grundsätzlich nicht ein. Wir stellen fest, daß nicht jede Person, die sich für die Minderheitenrechte einsetzt, Mitglied unseres Personenkomitees ist, sondern nur, wenn sie ihm beigetreten ist und aktiv mitarbeitet.

In Anbetracht der Art Ihrer Berichterstattung haben wir den Eindruck, daß Sie entweder höchst oberflächlich vorgegangen sind, oder daß Sie bewußt dem Solidaritätskomitee Schaden wollen.

Wir bitten Sie daher um die Veröffentlichung dieser Richtigstellung.

...za božje deli, koj je le,
da tejkò lèdi tota gre?
A dečva mvida ries ne vieš,
da jormak nas ma plies...

—kvik—

... In to vse tri dni od sobote 3. do ponedeljka 5. septembra 1977 v uti Slovenskega prosvetnega društva „Edinost“ (Breznik) na sejmšču v Pliberku.

Igrajo priljubljeni „VESELI PLANŠARI“

Za dobro jedačo in pijačo je poskrbljeno!

Vsi od blizu in daleč prisrčno vabljeni. Veselimo se vašega obiska.

SPD „Edinost“ v Pliberku

IVAN CANKAR

Črtice in novele

1907—1909

PRAVIČNA KAZEN BOŽJA

Gost je počasi vzdignil glavo in se je nasmehnil tako čudno, kakor da bi se na mrtvaškem odru nenadoma okrenil voščeni obraz in bi se prikazali beli zobje izza tenkih, sivih ustnic. Šobar se je umaknil za korak in je izbulil oči.

„Nič strahu, nič strahu!“ ga je tolažil gost in se je smehljaj. „Jaz sem drugače vesel človek, rad se smejem, tudi kvante rad poslušam in ne bojim se nikogar, ne živih ljudi in ne duhov. Ampak ko sem pogledal tisto podoba tam na steni... grešnik, še vi se malo ozrite tja —“

— Šobar se ni ozrl —

... takrat se mi je zazdelo, da so se trepalnice zgenile, da so se zgenile tudi ustnice in da so zašepetale... In glejte: vse na svetu bi pretrepel in prenesel, duhovom bi na pokopališču brke vihal in pipe prižigal — ampak čudno se mi stori in ves sem otročji, kadar ožive podobe na stenah... Zakaj ne sedete? Stojte se ne bova pogovarjala... Tisto mlado dekle tam, lepo in sveto, upodobljen dih iz božjih ust — kakor prilepljeno je na steno, brez milosti, izžeto, iztisnjeno in izsrkano do zadnje solze... Kaj me briga tisto dekle? Njeni duši ni treba priprošnje: šla je čista odtod. — Ali boste prilepili tudi Melito?

Šobar se je tako težko in nerodno zgrudil na stol, da se je izba stresla. Njegov beli, sladki, v smehljajih se topeči obraz je bil nenadoma ves spačen.

„Nisem razumel... oprostite...“

„Ne razumeli? Čemu pa je prebledel hudodelec, ko je ugledal rabeljina?... Vprašal sem, če nameravate tudi Melito presaditi v paradiž... če bo tudi njena podoba visela nekoč poleg tistih dveh na steni... in če bo tudi ona nekoč

prosila s trepetajočimi ustnicami ob prepozni uri?... To sem vprašal, pa ste prebledeli, ker sem potipal na gnilo srce!“

Šobar se je za silo vzdramil; zasulil je, da ni prišel razposajeni ponočni gost igrat prešerne burke, ker se je bil napil močnega vina, temveč da je potrkala temna nevarnost na duri in da je potreba bistrega očesa in previdne besede. Pomežiknil je urno, kakor človek, ki se mu zdi, da ne vidi dobro ter bi rad pregnal meglo izpred oči. Ko je izpregovoril, je začetkoma jecjal, nato pa je bil njegov glas razločen in hladen.

„Cas bi že bilo... res, gospod adjunkt, čas bi že bilo, da bi povedali naravnost, kaj vas je privedlo k meni ob tako nenavadni uri. Kaj se vam ne zdi nekoliko smešno, da sediva tukaj kakor dvoje zaspanih duhov in se pogovarjava o stvarih, ki nimajo pomena ne spredaj in ne zadaj?... Prišli ste, meni pa se je že dremalo in odklenil sem kakor v sanjah, vrag vedi zakaj, ter sem vas spremil v to izbo, sam ne vem kako!... Zdaj pa, glejte, ne morem več; hudo sem namreč zaspan. Zatorej povejte, kaj vas je napotilo k meni, nato pa vam Bog blagoslovi cesto: polnoč je že zdavnaj in jutro bo kmalu!“

Gost se je sklonil z vsem životom naprej, pogledal je globoko izpod obrvi in se je nasmehnil tako hudobno, da je prešinilo Šobarja kakor mrz.

„K stvari torej!“ je rekel in je govoril tako tiho, kakor da bi se bal tiholazca pred durmi. „Na oklicih ste bili v nedeljo, pa me niste prej nič vprašali! Zdaj je že, kar je: nekoliko sramote in jeze bo zraven; ampak kar ste si naprtili, boste pač nosili! Prekličite vso reč, na kakršenkoli način, kakor se vam zdi bolj primerno in bolj spodobno! Ljudje bodo res ugibali, šepetali in govorili, ampak kdo bi se menil za babje govorice!... Prekličite torej, takoj prekličite!“

„Oprostite!“ je jecjal Šobar ves osupel. „Ali se vam je morda zbledlo?“

„Ne!“ je odgovoril gost; sklenil je roke na kolenih in je gledal v tla. „Ni se mu zbledlo. Če bi bil mehke nature in bi imel nemirne živce, bi se mi bilo morda zbledlo nocoj. Tako pa sem ostal zdrav in vesel; zakaj mevrž zalučih vihar

SPD „Košuša“ v Selah vabi v nedeljo 28. avgusta 1977 ob 14. uri pri šoli na Kotu na prireditve

„srečanje oktetov“

Koncert bo na prostem. V slučaju slabega vremena pa v Selah v farni dvorani.

Koncert prirejamo v spomin pokojnemu županu občine Sele in soustanovitelju našega društva Hermanu Veliku. Sodelovali bodo: Ženski oktet iz Obirskega, mešani oktet iz Šent Vida v Podjuni, oktet „Jelovica“ iz Škofje Loke ter Akademski oktet iz Ljubljane.

Prisrčno vabljeni!

Policija izigrava otroke proti staršem

V zvezi z razstrelitvijo škocijanskega bramborskega spomenika (katerega namen je očitno bil, da ostane spomenik cel, sveto jezo pa se naslovi na adreso koroških Slovencev), smo pred nedavnim v KTZ brali (članek je napisal Walter Primosch), da Korošci spel kličejo na pomoč Hitlerja — „Ein kleiner Hitler muß her“, „aufgehängt gehören diese Gauner!“. To tipično fašistično izrazoslovje nam še danes z grozo zveni v ušesih, saj sta zlasti za nas koroške Slovence pojma Hitler in obešanje nerazdružljiva.

Pa pustimo to, trenutno „odrešitelja“ Hitlerja še ni v Avstriji in na Koroškem. Kar pa se je pred dnevi zgodilo v Lobniku pri Železni Kapli, pa spet močno spominja na Hitlerjevo ero, ko je proslula Gestapo zasliševala naše ljudi in se pri tem posluževala melod, ki jih danes več kot trideset let po zadnji vojni, ne bi smeli posnemati — da se zaslišujejo tudi otroci.

Pred dnevi so tajni policisti pri Pasterku v Lobniku imeli v „kleščah“ tri otroke v starosti od 9 do 12 let. Od le-teh so hoteli imeti razne podatke o njihovem očetu. Lahko si predstavljamo, kaj so si otroci pri tem mislili,

najmanj to, da je oče nekaj hudega zagrešil, skratka, da je hudodelec. V otrocih se je na mah zrušilo vse tisto lepo in plemenito s katerim so oboževali svoje starše. V srce se jim je vsejalo nezaupanje in dvom v poštenost drugače tako ljubljenih staršev.

Ko je oče zvedel za to nizkolno in podlo dejanje policijskih vohlačev, se je moral dolgo in z veliko vnemo prizadevati, da je pri svojih otrokih mogel zbrisati čudne predstave in predodke ter da je kolikor toliko zgledil vse tisto, kar so v kratkem trenutku zrušili v otrocih omenjeni policijski „uradniki“.

Čeprav se kliče na pomoč Hitlerja in čeprav se policija poslužuje fašističnih melod in čeprav se zbirajo v Avstriji SS-ovci na raznih srečanjih in čeprav se v Avstriji prodajajo časopisi, v katerih povečujejo Hitlerja; pa vlada, če jo opozoriš na nevarnost fašizma, še vedno kar naprej trdi, da v Avstriji ni fašizma. Da fašisti še niso prijavili svojih statotov sicer drži, da pa je Avstrija nasičena s strupeno fašistično miselnostjo je pa žalostno dejstvo, ki zelo bremeni ugled Avstrije v svetu.

Šmihelska mladina na Višarjah

Mladinski klub Šmihel je v ponedeljek 15. avgusta vabil mladino iz Šmihela in okolice na izlet na Višarje. Povabilu se je odzvalo petinštirideset mladincev. Najbolj močno zastopane so bile Rinkole z devetnajstimi udeleženci.

Ker smo se odpeljali zgodaj zjutraj, smo že kar kmalu bili na vrhu gore. Bili smo pri maši, ki je bila v treh jezikih: slovenskem, nemškem in italijanskem. Nato smo se za cerkvijo posedli in se okrepčali z malico, ki smo jo prinesli s seboj. Vinko Žakelj, tamkajšnji duhovnik, nam je kratko orisal zgo-

dovino tega kraja in nam razlagal imena dolin in vrhov, ki smo jih videli. Ob koncu smo se pa še pogovorili o manjšinski problematiki, tako v Italiji kot na Koroškem. Prišli smo do zaključka, da se moramo vedno boriti in stremeti za resnico in pravico.

Po dolgi in strmi poti smo prišli popoldan peš v Žabnice. Malo smo se na poti domov ustavili v Trbižu.

Za mnoge od nas je bilo to edinstveno doživetje: prvič v Italiji, prvič na Višarjah, in prvič v Trbižu.

ob tla, krepkemu fantu pa samo lica opere... Ne, ni se mi zbledlo; in o tej stvari, mislim, tudi govorila nisva... Narediva torej brž, kakor je sila in potreba: s poroko ne bo nič! Napravite, kakor vas je pač volja; v postranske reči se ne vtikam. Recite, da ste se premislili... da se vam je morda prikazal ponoči kakšen svetnik, ki je ukazal, Šobar, ne ženi se! Ali pa da ste na stara leta zaobljubili večno čistost... kakorkoli! Ampak Melite... ne, sosed, Melite ne boste prilepili na steno!“

Šobar ni bil samo osupel in srdit, temveč zgenilo se mu je tudi v srcu kakor grenka ljubosumnost.

„Melita ji pravi!“ ga je prešinilo. „Kar tako Melita, brez priveskov, kakor da bi rekel soseda ali botrica!...“

„Gospod — kaj niste premislili, da govorite o moji nevesti?“

„Ne!“ je rekel gost s tako lenim in zaspanim glasom, kakor bi mu bilo dolgčas; in je vstal. „Ne, tega res nisem premislil... Zdaj sva opravila, se mi zdi, pa lahko noč!“

Šobar je široko odprl usta.

„Kaj opravila?“

Tudi gost se je začudil; ne vedel bi človek, kaj je bilo v njegovih očeh, če je bil smeh, ali če je bila bridkost.

„Pa sem mislil, da sem razločno govoril! To sva pač opravila, da ostane Melita pred, pred zaklenjenimi durmi, in da ne stopi v paradiž! Tako sva se domenila... zdaj pa se mi mudi, zakaj po trohnobi in gnilobi diši v teh krajih!...“

Nič se ni ozrl, ni iztegnil roke v pozdrav, niti z glavo ni pokimal in je šel. Začuden je gledal Šobar za njim, začuden je sedel na stolu, pred svečo, ki je dogorevala, in neprijetne misli so romale mimo njegovih oči kakor motne sence.

„Če so bile sanje, so bile jako čudne sanje... vzrasle morda iz nemirnega poželenja... vzrasle morda iz preživih misli na sladkost, ki je blizu... in za vsako sladkostjo se plazi strah kakor temnogled nevoščljivec... Če pa je bila resnica, je prišel k meni razposajen pijanec in ni vedel, kaj je govoril... le zopno je in nerazumljivo, da sem mu odklenil in da sem stal pred njim, kakor ozmerjan pogla-

Neverjetna zgodba o pingvinčku Frakcu

Pingvinček Frakce je ugledal luč sveta nekje na Antarktiki. Z vrstniki je tudi preživel vsi brezskrbno mladost. Dneve in dneve so se mladi frakarji okorno, a hkrati spretno lovili po ledenih ploskvah, se igrivo porivali v morje, ali pa strokovno kegljali. Stari potepuški pingvin Crnuh, ki je prepotoval daljine dežele po dolgem in počez, je namreč nesebično naučil mladi pingvinji rod tudi najnovejše množične igre lju-di — kegljanja. Pingvinčki so se včasih tako goreče predali igri, pri kateri so namesto kegljev uporabljali manjše ledene kocke, da je bil prvi čudež, če so prišli še pravočasno k pouku.

Pingvini so namreč imeli celo svojo šolo. Na

pa neznansko len. Učitelj Krivooček mu je nekoč pošteno povedal, da je tako bister, da bi lahko postal celo znanstvenik, pa kaj, ko bi si s prodajo lenobe lahko pridobil pravo premoženje. Frakce pa si te kritike ni preveč resno vzel k srcu. Še naprej se je cele dneve igral z vrstniki in zanemarjal šolo ter tako v svojem razredu prav blestel s slabimi ocenami.

„Frakce, stara sablja, pa vendar ne boš najslabši v razredu!“ mu je nekoč dejal sošolec in najboljši drug Adam.

„Mar ni vseeno,“ je vnemarno zamahnil Frakce. „Saj tako ne sme nihče ponavljati razreda. Ja, ja, naši učiteljskički so že bistri, ni kaj!“ Adam se je kisló nasmehnil, kot da bi ugriznil v strašansko kisló jabolko in rahlo pokimal. „Žal je res tako!“ je polglasno zamrmral. „Vendar pa se strinjam z dedom, ki venomer ponavlja, da znanje nikdar ne škodi!“

Pingvinčka sta nato odkolovratila na kegljišče in se pridružila razposajenim vrstnikom.

Naslednji dan pa se je zgodilo nekaj nevsakdanjega. Delfin Naglica, pismonoša, ki je raznašal samo priporočene pošiljke, je prinesel učitelju Krivoočku veliko, v plastično vrečko zaplajeno pismo. Pingvinčki so radovedno in hkrati nestrpno sledili Krivoočkovemu ceremonialnemu odpiranju očitno zelo pomembne pošiljke.

„Odpovem se današnjemu obedu, če ni dobil učitelj sporočila o letošnjih turističnih obiskih!“ je stavil Frakce z Adamom.

„Prav, prav!“ je tiho odgovoril Adam in pomignil sošolcu naj pogleda naprej. Krivooček je vstal počasi in pomembno, kot se to spodobi za edinega pringvinjega učitelja ter strogo premeril vedoželjne pingvinčke. „Gotovo ste že uganili, da sem dobil zelo pomembno sporočilo!“

je začel s posebnim slavnostnim glasom. Nato je posegel v žep in si ročno nadel monokel. „Torej, tudi v letošnji sezoni nas bodo obiskali številni turisti. Največ jih bo pripotovalo iz Črnega morja!“

„Čudovito!“ je zaploskal Adam, „torej bomo vsi lahko vodili ogled!“

Krivooček je v trenutku snel monokel in razsrjeno ošvrknil malega nadležneža. „Potreboval bom samo pet vodičev. Mislim pa, da je umljivo, da bom izbral samo najboljše učence!“ „Jasno, jasno!“ je navihano vzkliknil Adam. „Torej je Frakce že zanesljivo med petorico!“

Krivooček je tudi tokrat bistroumno preslišal opombo in molče sedel za svojo mizo. Tedaj pa je bučno zazvonil šolski zvonec in šolarčki so se naglo razšli.

„Greva na kegljišče!“ je Adam pobaral hudo nerazpoloženega Frakca. „Danes bo verjetno zabavno, saj bodo prišli kegljači z bližnjih otočkov!“

„Ne, kar domov pojdem!“ je nasajeno odvrnil Frakce. „Pa hvala za tiste besede v šoli. Ti bom že še vrnil. In to z oteklimi obrestmi!“

Doma je Frakce kar takoj zavil v svojo sobo. Že ob pikih Adamovih besedah je namreč nepreklicno sklenil, da se bo pošteno naučil zahlevane snovi ter popravil vse slabe reče. „Kaj takega pa že ne, da se bodo vsi prismođni zabavali nad mojim znanjem!“ je polglasno zamrmral, ko je pod posteljo iskal učbenike in zvezke. Nato je preiskal še edino omaro in številne predale v pisalni mizi. Večnilo se je že, ko je vrlemo in redoljubnemu učencu uspelo spraviti vse potrebne šolske potrebščine v pošten red.

„Frakce, večerjal!“ je zaklicala mamica in nejevoljno zmajala s sivolaso glavico. Ni in ni

O zlatem jabolku

Živel je kralj, ki je bil zelo bogat. Nekoč je razglasil po celem kraljestvu, da bo dobil zlato jabolko tisti, ki se mu bo najbolj zlagal.

Na kraljevski dvor je prišlo mnogo ljudi. Lagali so, da se je kar kadilo. Toda kralj je le odkimaval z glavo in odgovarjal:

„No, da, seveda, tudi to bi se moglo zgoditi.“

Končno je h kralju prišel neki mladenič. V roki je držal vrč. Dejal je kralju:

„Mogočni kralj! Prišel sem po cekine.“

„Po kakšne cekine?“ se je začudil kralj.

„Po vrč cekinov, ki sem ti jih prejšnji teden posodil.“

Kralj se je razjezil: „Ti si meni posodil vrč cekinov? Lažeš!“

„Nič hudega!“ se je zasmel mladenič. „Če lažem, potem mi daj zlato jabolko!“

Kralj se je začel zvijati in izgovarjati: „Počakaj — saj res, čisto sem pozabil!“

„No, vidiš, potem mi vrni vrč cekinov!“

Kralj je spoznal, da ga je mladenič preliščil. Zasmel se je, mu dal zlato jabolko in nikoli več ni nagovarjal ljudi, da bi se mu lagali.

(Armenska pravljica)

bližnji otoček so znosili debela in razbitine ladij, ki jih je tok zanesel v njihovo bližino in si s tem inventarjem nekako uredili učilnico. Strogi učitelj Krivooček pa je zapisoval svoje modrosti na pravo pravcato šolsko tablo, ki so jo po čudnem naključju nekoč potegnili iz vode. Skratka, pingvini so imeli takšno šolo, da so si jo v počitnicah ogledovali celo številni živalski turisti.

No, Frakce je bil znan dobrosrčnež, vendar

Čudežne grablje

Otroci so se igrali. Peter, brotnica jih je začarala. To so Majda, Tonček. Bili so glasni počoje grablje.

In že se je razlila po travniku čudovita melodija. Cvetice, ki so se pozibavale v vetru in se nasmihale metuljem, so ostrmele od začudenja. Čebele so prenehale brenčati in murenček se je popraskal po trebuščku. Čudežne grablje pa so pele, da je bilo veselje. Vsak zob je dajal svojo melodijo. Kako lepo in nenavadno so se vse melodije zlivale v eno! Jožko je bil presenečen. Čudežna melodija ga je spodbujala, da je hitel z delom. Kakor hitro pa je prenehal grabiti, so čudežne grablje utihnile. Še malo ni bil utrujen. Prislunil je. Peti je

začel ves travnik, kajti živali in rastline so si že opomogle od začudenja. Polovice travnika še niso pokosili in tam se je začel pravi koncert. Črček se je oglašal, čebele so brenčale, še nadležne muhe so imele lepši glas. Nekje daleč so zaregljale žabe. Čas je tako hitro mineval.

Zvečer se je Jožko vrnil domov. Čudežne grablje je imel na rami; nežno jih je božal. Prislunil jih je na skedenj in se zamislil. Sklenil je, da ne bo o njih nikomur povedal. Še enkrat jih je prijazen pogledal, saj je imel sladko skrivnost o grabljah, v katere se je naselila pesem.

dan, ko je nastopil svojo službo sodni adjunkt Peter Muha. Mračilo se je, ko ga je pripeljal blaten koleselj v dolino; in ob tisti uri je stal učitelj Šviligoj ob oknu, povohal je po zraku in se stresel z glavo.

„Zasmrdelo je... kakor po nečistosti!“

In je zavzdihnil ves žalosten ob slutnji nemirnih dni in hudih nadlog...

Zlodej, ki je bister in prekanjen, si je bil izbral za svoje služabnike večinoma take ljudi, ki so bogato oblagodarjeni z zunanjimi čednostmi. Prikupen obraz imajo, lepo rast in gladek jezik, zato da zapeljujejo neizkušena dekleta in zakonske žene; učeni so, pametni in prebrisani, tako da se človek komaj okrene, ko ga je že dodobrega pohujšal njih peklenski evangelij. Le malo jih je služabnikov Antikristovih, ki so nakazani na telesu in tako nespametni, da prodajajo očitno svojo nečednost; ampak te si je izbral zlodej iz same prekanjenosti, zato da bi se neveščča duša izognila smrdljivi luži ter utonila v zelenem močvirju.

Tako je bil dacar res velik malopridnež, toda razodeval je svojo malopridnost z vsakim pogledom krmežljivih oči, z vsako besedo svojih slinastih ust. Človek ga je srečal, govoril ž njim, nato pa je šel zlovoljen dalje in je pljunil na cesto: „Glej kujona, še sram ga ni!“ Vse drugače se je zgodilo, če se je prikazal na cesti sodni adjunkt Peter Muha. Res je bil nekoliko prešeren njegov obraz, toda vesel je bil in prikupen; res so gledale njegove oči nekoliko zabavljivo in zakotno, toda bilo je toliko prijaznosti poleg, da človek ni opazil zlega in se je zamotal v mrežo hinavščine, da sam ni vedel kdaj.

Klobuk postrani, roka iztegnjena v pozdrav, beseda pri-srčna:

„O, učitelj Šviligoj! Po kakšnih potih, učitelj Šviligoj?“

Kaj bi naj to učitelj Šviligoj?

„Tja in tja, tako in tako...“

Celo nasmehnil se je prijazen, celo roko je stisnil malopridnežu in pohujšljivcu, ampak njegova vest je bila čista.

„Dobrih naukov ne poslušaj, za resno besedo ne mara... kaj se bom pretepal ž njim na cesti?“

Pošten človek se briga za svojo dušo in pa dušo tistih, ki so kesanja polni in pokore željni; kdor pa gre v pogubljenje kakor na svatbo, naj gre v božjem imenu in naj se nič ne pritožuje na sodni dan!...

Zgodaj se je zdrnil učitelj Šviligoj po tisti čudni noči, ko so hodili duhovi po dolini šentflorjanski. V glavi mu je brnelo, jezik mu je bil težak in debel, oči so gledale kakor skozi motne naočnike. Kesanje mu je potrkalo na srce in sram ga je bilo.

Prelepo jutro mu je zasijalo v obraz, rosa je bila v mehkotoplem vzduhu, dolina šentflorjanska se je dramila smehljaje.

Učitelj Šviligoj je stopil k oknu in se ozrl po dolini. Po beli cesti mimo šolskega vrta je prišel človek, oblečen v črno suknjo, klobuk potisnjen globoko v čelo. Počasi je šel, roke na hrbtu, pogled v tla uprt.

„Glej grešnika!“

Grešnik pa je pogledal kvišku in njegov obraz je bil ves upal in bled in njegove oči so bile vse rdeče in zakrvavele, kakor da je bil prebedel in prejel vso dolgo noč.

„Dobro jutro, učitelj Šviligoj! Naravnost k vam sem se bil napotil... v najprijaznejšo samoto!“

Glej, k meni se je napotil!“ je pomislil učitelj. „Kar tako se ni napotil, ne brez hude misli... njegova zakotna beseda razodeva in njegov od greha trdni obraz!“

Adjunkt je stopil v izbo, še klobuka ni snel in sedel na razmetano posteljo, molče je sedel tam, život globoko sključen, roke na kolenih.

„Božji prst se ga je bil dotaknil, kesanje ga je obsenčilo!“ je ukinil učitelj Šviligoj v usmiljenem srcu. Adjunkt pa je vzdignil glavo in njegov obraz ni bil nič vesel, tudi ne prešeren.

„Razložite mi,“ je rekel, „po vrsti mi razložite, ko ste že do kraja izkušeni: kako se da živeti v dolini šentflorjanski?“

(Dalje v prihodnji številki)

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Podobno kot v Heimatbundu, je imela koroška NSDAP močno zaslombo tudi v avstrijskem telovadnem društvu, v Turnvereinu. Kolikor je znano, so leta 1937 celo potekali razgovori o vstopu Turnvereina v režimsko Domovinsko fronto. Vendar so se iz razumljivih vzrokov razgovori razbili. Kot predstavnik koroških „turnerjev“ se je razgovorov udeleževal še iz plebiscitnega časa znani Karl Fritz.¹⁶

II.

Za oceno takratne vloge Kärntner Heimatbunda je značilno opozorilo Ivana Starca Josipu Vilfanu dne 2. decembra 1936. Tega dne mu je pisal, da so Slovenci na „milost in nemilost“ izročeni tej organizaciji in „vsi dobri nameni zveznega kanclerja so pri celovski vladi bob ob steno“. Po njegovem deželna vlada „dela in tolerira to, kar hoče Heimatbund“. Značilno je, da so kot protiutež slovenskim predlogom predstavniki Heimatdiensta še 1. marca 1936 sporočili koroški deželni vladi, da „se večji del slovensko govorečih prebivalcev (Koroške) čuti povezan z nemškim kulturnim krogom“ ter „strastno“ zavrača vsakršno povezavo ali vključitev v Slovensko prosvetno zvezo, ter se pri tem sklicujejo na „zvestobo domovini in državi v koroškem osvobodilnem boju“.¹⁸

V tem času so koroškim Slovincem pri intervencijah pri osrednjih avstrijskih oblasteh pomagali tudi gradiščanski Hrvati. Tako je konec februarja 1935 izročil spomenico Slovenske prosvetne zveze vladi prihodnji deželni glavar Gradiščanske Lovro Karall. Značilno je opozorilo spomenice, da so na Koroškem „na delu sile, ki so proti ureditvi“ slovenskega vprašanja. Te sile so tudi „dobile takšno premoč, da utegne dobiti volja odgovornih uradov (za ureditev slovenskega vprašanja) postati neučinkovita“. Po tem opozorilu na Kärntner Heimatbund ter Deutscher Schulverein Südmark spomenica prehaja na odprta vprašanja manjšinskega varstva. Tu bi omenili utrakvistično šolo ter njene pomanjkljivosti; o značaju te šole beremo, da že desetletja „uničuje“ (slovensko) narodnost. Posledica je dejstvo, da se od skoro 80.000 Slovencev priznava javno k svojemu narodu komaj polovica. Spomenica omenja dalje, da koroški „nacionalni učitelji“ nasprotujejo z zakonom dovoljenim slovenskim privatnim jezikovnim tečajem. Dalje opozarja, da Slovenci še vedno nimajo „kulturnega zastopstva“ v koroških zakonodajnih telesih. Ob zaključku spomenice predlaga ureditev manjšinskega šolstva na podlagi materinščine. Slovenci so še predlagali, da bi bila ta ureditev „pridržana“ dunajskim prosvetnim oblastem „in ne morda koroškim faktorjem“. Poleg tega naj bi se s posebnim naročilom, poslanim koroški deželni vladi, omogočilo zastopstvo manjšine v deželnem zboru.¹⁹

Še pred tem je 1. marca slovenska kmečka zveza izročila kanclerju Schuschniggu posebno spomenico o odprtih gospodarskih in še zlasti narodnostnih vprašanjih. Spomenica je opozarjala, da so volitve v deželno kmetijsko zbornico leta 1932 pokazale moč slovenske stanovske organizacije. Šlo je za volitve, ki so prinesle koroškim Slovincem dokajšen uspeh, saj je slovenska lista postala tretja najmočnejša skupina v koroški Kmetijski zbornici.²⁰ Po opozorilu spomenice so Slovenci pri teh volitvah dobili absolutno večino glasov južno od Drave, severno od te reke pa so bili druga najmočnejša lista. Po uvedbi avtoritarnega režima — nadaljuje spomenica — se je Kmečka zveza priključila „poklicni stanovski organizaciji“, Koroški kmečki zvezi (Kärntner Bauernbund), vendar z zahtevo, da dobe slovenski kmetje osebno slovensko sekcijo ali pa skupino v okviru stanovske organizacije. Slednje je Kmečka zveza utemeljevala tudi z zadevnim določilom senžermenske mirovne pogodbe, ki je zagotavljala manjšinam narodnostno enakopravnost. V nadaljevanju spomenica opozarja, da se ne upošteva narodnostnih posebnosti in še zlasti potreb slovenskih kmetov. Tako so zborovanja Kärntner Bauernbunda na območju južno od Drave večinoma le nemška ali pa „največ“ dvojezična, dejstva, ki slovenskega kmeta vedno bolj odbija od stanovske organizacije. O Kmečki zvezi beremo, da „kot društvo sicer še obstaja, je pa (zveza) radi monopolizacije stanovsko-političnih vprašanj odstranjena od sodelovanja“. Posebej se tu podčrta, da člen

66 senžermenske mirovne pogodbe zagotavlja manjšini v javnosti uporabo lastnega jezika, ker pa slovenski kmetje ne smejo „pripraviti nobenega javnega zborovanja“, tudi ne morejo uveljaviti tega določila. Dalje se omenja, da deželno kmečko glasilo izhaja le v nemščini, dejstvo, ki pomeni zapostavljanje slovenskega kmeta. Spomenica poudarja, da „večji del podeželskega prebivalstva (na južnem Koroškem) ne zna nemščine“. Ob koncu najdemo opozorilo, da „doseganje izenačevanje (slovenskih kmetov z nemškimi, op.) nasprotuje duhu manjšinskih zaščitnih določb“, zaradi česar spomenica poziva kanclerja, da se slovenskim kmetom omogoči ustanovitev „lastne skupine“ v okviru „kmečkega stanu“.²¹

Ob že omenjenem Ratzerjevem zakonskem osnutku, namenjenem urejevanju problematike koroškega slovenstva, lahko na

okraj listi z najmanj 10 % slovenskega prebivalstva. Pripadnost k manjšini bi opredeljevala subjektivna izjava posameznika, o spornih primerih pa bi odločevala posebna paritetna nemško-slovenska pritožbena komisija. Njena naloga bi bila na podlagi objektivnih znakov (predvsem občevalnega in materinega jezika) vrednotiti pripadnost posameznika k določeni narodnosti. V kolikor bi slovenske šolske oblasti prekoračile svoj delokrog, bi jih po predlogu moglo učno ministrstvo suspendirati. Iz ostalih določb osnutka naj omenimo predlog, po katerem bi deželna zakonodaja omogočala Slovincem „odgovarjajoče“ zastopstvo v vseh tistih „poklicnih organizacijah“, ki zajemajo večje število pripadnikov slovenske manjšine. Za obdobje osem mesecev po uveljavitvi zakona bi po osnutku dunajska vlada postavila posebnega komisarja za

državnih podpor namenjenih razvoju slovenske manjšine.²⁴

Tem predlogom so se čez leto dni priključila opozorila na nastopanje koroškega nemškega nacionalizma ter na položaj, kakršnega je Slovincem ustvarila nova, avtoritarna državna ureditev. Dalje naj bi se preprečilo naseljevanje nemških rajhovskih priseljencev na slovensko območje Koroške.²⁵ Dalje bi bilo treba na območju južne Koroške razpustiti vse skupine („društva“) Deutscher Schulverein Südmark ter „brezpogojno razpustiti Kärntner Heimatbund. Po jugoslovanskem predlogu naj bi se ustanovili „manjšinski oddelki“ v državnih stanovskih organizacijah, kot v kmečki, obrtni ter trgovski zvezi in v podobnih organizacijah. Avstrija naj bi tudi dovolila manjšinskim organizacijam „izključno pravico do vzgoje mladine slovenske manjšine“. Med ostalimi predlogi bi omenili še sugestijo po podelitvi kulturne avtonomije slovenski skupnosti.²⁶

V ta okvir spada konec leta 1936 potovanje predstavnika kočevskih Nemcev, župnika Josefa Eppicha iz Stare cerkve, na Dunaj in v Celovec. Po toval je na pobudo Dravske banovine in ljubljanske škofije ter s sporočilom, da bi izboljšanje položaja kor. Slovencev bilo v korist tudi kočevskim Nemcem.²⁷ Dalje vemo, da je banska uprava na zahtevo kočevskih Nemcev za izboljšanje njihovega položaja izjavila, da je mogoče njihove želje obravnavati samo na osnovi sporazumne rešitve manjšinskih vprašanj med Jugoslavijo in Avstrijo, in to na podlagi recipročnosti. Sledili so daljši pogovori med predstavniki kočevskih Nemcev in koroških Slovencev v Celovcu. Na njih so 27. avgusta 1937 ugotovili naslednje smernice s področja manjšinskega varstva:

„1. Ukinejo se vsi organizirani in neorganizirani napadi na manjšino na kulturnem, gospodarskem in političnem polju.

2. Uredništvom, predvsem pa učitelstvu se dajo brezpogojno smernice glede lojalnega zadržanja do manjšin.

3. Vsi narodno-politični članki v deželnih listih se cenzurirajo v smislu medsebojnega razumevanja.

4. Kriterij narodne pripadnosti je družinski jezik. Zastopniki manjšin zastopajo stališče, da spadajo otroci, ki so bili do 6. leta ali nemško ali slovensko vzgojeni, v vsakem slučaju v nemško oziroma slovensko šolo. Če obvlada otrok oba jezika, odloča volja staršev. Oblast ustvari možnost vzgoje narodno zavednega učiteljskega naraščaja v primernem številu.“²⁸

Po podpisu sporazuma o ugotovitvi osnovnih smernic manjšinske politike je predstavnik kočevskih Nemcev in koroških Slovencev sprejel koroški deželni glavar in jim obljubil, da bodo zahteve koroških Slovencev izpolnjene na podlagi recipročnega načela.²⁹

Iz leta 1937 je tudi znana vloga, ki so jo izročili kočevski Nemci rajhovskemu (!) poslanstvu v Beogradu s predlogom, da bi prišlo do recipročne ureditve položaja kočevskih Nemcev ter koroških Slovencev na podlagi tako imenovane kulturne avtonomije. Kot kaže analiza vloge, je šlo za dobesedno ponovitev koroškega zakonskega osnutka o kulturni avtonomiji za koroške Slovence iz leta 1927, ki naj bi bil sedaj podlaga za recipročne ureditve manjšinskega vprašanja tako na Kočevskem kot na Koroškem.³⁰

Opombe:

16 Gradivo o delovanju Kärntner Heimatbunda in Deutscher Turnvereina v AINV, f. 146. Karl Fritz je bil v letih druge svetovne vojne soudeležen pri poskusu nasilne izselitve koroških Slovencev.

17 Gl. op. 8.

18 Veiter, cit. d., 153.

19 Prepis dokumenta v AINV, f. 146.

20 Dušan Nečak, Volitve v kmetijske zbornice na Koroškem po drugi svetovni vojni. Zgodovinski časopis, 1974, 95–96.

21 Tekst spomenice z dne 1. marca 1936. AINV, f. 146.

22 Veiter, cit. d., 160–168.

23 Prepis pisma hrani arhiv dr. Josipa Vilfana.

24 Jugoslovanski predlog z dne 16. maja 1936 o odprtih vprašanjih manjšinskega varstva na Koroškem. AINV, f. 146.

25 Več o tej problematiki: Tone Zorn, Iz germanizacijskih prizadevanj na Koroškem med obema svetovnima vojnoma. Zgodovinski časopis, 1970, 98–99.

26 gl. op. 24.

27 Dušan Biber, Nacizem in Nemci v Jugoslaviji 1933–1941, Ljubljana 1966.

28 Isto.

29 Isto, 105.

30 Prim. Theodor Veiter, Mißglückter Versuch einer Kulturautonomie. Kleine Zeitung, Klagenfurt, 27. avgust 1975, št. 197.

(Dalje v prihodnji številki)

Dr. Tone Zorn:

Poskusi ureditve položaja slovenske skupnosti na avstrijskem Koroškem v času avtoritarnega režima

tem mestu omenimo še predlog očitno privatne narave, ki sta ga pripravila dr. Th. Veiter in dr. Otto Ender. Po njunem osnutku bi ustanovili na Koroškem ljudsko šolo s slovenskim učnim jezikom povsod tam, kjer živi v okolišju 5 km najmanj 40 šoloobveznih otrok s slovensko materinščino. Osnutek je predvideval poseben slovenski oddelek na celovškem učiteljskišču, če pa bi ne bilo dovolj kandidatov za tak oddelek, pa bi imeli taki slušatelji obvezen tečaj iz slovenščine. Na ostalih srednjih šolah bi bili slovenski tečaji za nemške učence neobvezni, pač pa bi bili obvezni za slovenske učence. Veiter je predlagal, da bi bil najvišji organ na območju manjšinskega šolstva slovenski šolski oddelek deželnega šolskega sveta, imenovan Slovenski deželni šolski svet. Manjšinsko šolstvo bi bilo avtonomno in pod nadzorstvom pristojnih zveznih oziroma deželnih oblastí. V soglasju s slovenskim šolskim oddelkom bi tudi postavili posebnega nadzornika za slovenske šole, v kolikor pa bi ne bili postavljeni posebni slovenski okrajni nadzorniki, bi morali „okrajni šolski nadzorniki... dokazati popolno znanje slovenskega jezika“. Predlog je tudi predvideval nadaljnji obstoj „dvojezičnih (utrakvističnih) šol“. O njihovi usodi, se pravi o njihovi (morebitni) spremembi v čisto slovenske oziroma nemške šole naj bi odločali novoformirani slovenski in nemški šolski sveti. Slovenskim šolskim občinam naj bi tudi ostala pravica, da se odločijo za slovensko ali za utrakvistično ljudsko šolo.

Med novostmi predloga je dalje misel o enakopravnosti slovenskega jezika na območju jezikovno mešanih okrajev Koroške. Občine in avtonomne oblasti na tem prostoru bi imele pravico uporabljati slovenščino tudi v notranjem poslovanju ter v poslovanju s tistimi občinami in oblastmi, ki so že osvojile uporabo slovenskega jezika. Osnutek je predvideval za področje sodstva nemščino kot notranji jezik, v kolikor pa bi sodnik ne obvladal slovenščine, je osnutek predvideval prevajalca. Prav tako naj bi imelo deželno sodišče v Celovcu enega ali več prevajalcev.

Po osnutku bi veljal za jezikovno mešani

slovensko narodno skupnost. Ta bi bil nemške narodnosti in ne nujno Korošec. Njegova naloga bi bila upostava povezave med nemško večino, oziroma koroško deželno vlado in slovensko manjšino ter pripraviti vse za izvedbo zakona.²²

III.

Iz časa po letu 1935 je treba omeniti prizadevanje na mednarodnem področju, namenjeno ureditvi slovenskega koroškega vprašanja. Žal so zadevni arhivi še nedostopni ali pa uničeni to velja še zlasti za jugoslovanske diplomatske arhive), tako, da se moramo omejiti na nekaj bežnih opozoril. Z dne 4. junija 1935 je na primer ohranjeno pismo ženevskih Kongresov narodnosti avstrijskemu kanclerju, namenjeno ureditvi manjšinske problematike v Avstriji.²³ Razmišljalo se je tudi o avstrijsko-Jugoslovanskih pogajanjih o koroškem manjšinskem vprašanju. V ta namen so bili na jugoslovanski strani pripravljene predlogi za predvidene pogovore; ali je do njih prišlo, iz doslopnih dokumentacije ni videti. Prav tako je še odprto vprašanje, ali so bili omenjeni predlogi posredovani avstrijski strani. Na šolskem področju najdemo v teh predlogih opozorilo, da obstoječe ljudske šole na slovenskem delu Koroške „niso ne po učnem načrtu, ne po učnem osebju manjšinske šole“. Pristojna šolska oblast tudi sistematično preprečuje slovenskim kandidatom sprejem na učiteljskišče, slovenska skupnost pa je tudi izključena iz krajevnih šolskih odborov.

Jugoslavija je tudi nameravala opozoriti Avstrijo, da sodniki na območju južne Koroške občujejo s slovenskimi strankami izključno „v nemščini tudi v slučajih, ko stranka ni zmožna nemščine“. Mislilo se je dalje na recipročnost glede položaja nemške manjšine v Jugoslaviji in slovenske na avstrijskem Koroškem: „V postopanju z nemško manjšino v Jugoslaviji naj se uvede popolna in dosledna reciprociteta s slovensko manjšino v vseh panogah političnega, gospodarskega in kulturnega življenja.“ Načeto naj bi bilo tudi vprašanje avstrijskih

Škocijan v duhu načela: „Tujega nočemo, svojega ne damo“

(Nadaljevanje s 4. strani)

um die Demokratie vor dem unge-
rechtfertigten Zugriff ihrer Machttäger
zu bewahren.

Auch die heutige symbolische Auf-
stellung einer zweisprachigen Ortstafel
ist ein notwendiger demokratischer
Akt. Es gilt, eine zweisprachige Orts-
tafel in einem Ort aufzustellen, wo sie
hingehört. Es ist eine Schande für
Kärnten, daß man weite Strecken durch
zweisprachiges Gebiet fahren kann,
ohne eine zweisprachige Ortstafel zu
finden. Es ist dies Ausdruck einer von
den öffentlichen Meinungsmachern ge-
schaffenen und geförderten verboh-
renen Haltung, die in der anderen na-
tionalen Gruppe nicht eine Bereiche-
rung ihres eigenen kulturellen, sprach-
lichen und gesellschaftlichen Lebens
sieht, sondern immer noch einen po-
tentiellen Feind.

Ein solcher symbolischer, zeichen-
hafter Akt wie der heutige ist von
großer Bedeutung für das Selbstbe-
wußtsein eines Volkes; aber wir müs-
sen uns bewußt sein, daß es zuwenig
ist, sich auf solche Akte zu beschrän-
ken. Dieser Akt muß vielmehr Zeichen
sein für den Willen einer Gruppe, sich
den ihr zustehenden Platz in unserem
Land zu erarbeiten. Die slowenische
Volksgruppe muß auf breiter Basis an

die Arbeit ihrer nationalen Erneue-
rung gehen. Sie muß aus dem Teuf-
elskreis der ständigen Front- und Ver-
teidigungsstellung gegen die Macht-
träger der deutschen Mehrheit heraus-
kommen, damit sie ihre gesamte Kraft
und Dynamik zu ihrem eigenen Fort-
schritt und zum Fortschritt des öster-
reichischen Staates einsetzen kann. Nur
so kann sie auch dem ständigen for-
schreitenden Assimilationsprozeß Ein-
halt gebieten, bevor sie endgültig ver-
schwunden ist.

Dazu bedarf es zunächst der nüch-
ternen Einsicht, daß sie sich ihre de-
mokratischen Rechte selbst erkämpfen
muß und daß sie sich nicht auf die
Machttäger der deutschen Mehrheit
und ihrer Versprechungen verlassen
darf. Dazu bedarf es aber vor allem
der Besinnung auf die nationale Eigen-
gar, auf die eigene Sprache und
auf das eigene Volkstum. Es gibt heu-
te in Kärnten viele, die slowenischer
Herkunft sind und zumindest zu Hause
auch slowenisch sprechen, sich aber als
Deutsche fühlen oder geben und in der
Öffentlichkeit nur deutsch sprechen.
Dies sind die Folgen einer jahrzehnte-
langen Propaganda, die ihnen all-
mählich ihr Selbstwertgefühl als Slo-
wenen genommen hat; dies sind aber
auch die Folgen zahlreicher öffentlich
nicht sichtbarer Benachteiligungen und
heimlich ausgeübter Zwänge auf Slo-
wenen. Diesem Prozeß müssen die Slo-
wenen Einhalt gebieten.

Es gibt auch unter der deutschspra-
chigen Bevölkerung viele, die aus
ihrem demokratischen Verantwortungs-

gefühl heraus eine solche Entwicklung
begrüßen würden und die auch bereit
wären, sie zu unterstützen. Aber der
Druck der vom Kärntner Heimatdienst,
von den drei Landtagsparteien und
von den Zeitungen gelenkten öffentli-
chen Meinung auf diese Menschen ist
nicht zu unterschätzen. Viele wagen
nicht offen dafür einzutreten, was sie
für vernünftig, human und richtig hal-
ten. Eine nationale Erneuerung der
Kärntner Slowenen könnte dies ändern.
Sie könnte einen Selbstbesinnungspro-
zeß auch im deutschsprachigen Be-
völkerungsteil auslösen, der den na-
tionalen Spuck der letzten Jahrzehnte
allmählich überwinden könnte.

Eine diözesane Übersicht der katho-
lischen Kirche über die sprachennä-
hige Zusammensetzung der Bevölkerung
in Kärnten aus dem Jahr 1849, also vor
dem Ausbruch der nationalen Gegen-
sätze, weist im Dekanat Eberndorf, zu
dem St. Kanzian gehört, über 13.000
Personen mit slowenischer Sprache und
keine Person mit deutscher Sprache
aus. Wenn wir dies mit dem Ergebnis
der Sprachenzählung vergleichen, müs-
sen wir fragen: Wo sind diese Men-
schen hingekommen? Kann ein Volk,
kann eine Sprache innerhalb von 4 Ge-
nerationen förmlich verschwinden? Und
diese Frage zeigt uns die Funktion
der heutigen symbolischen Ortstafel-
aufstellung: Sie ist ein Zeichen für ei-
nen neuen Weg, ein Zeichen für die
Suche nach einem beinahe schon ver-
schollenen Volk, nach einer beinahe
schon verschollenen Sprache in Öster-
reich.

Avtobus v Pliberk na manifestacijo

dne 26. avgusta zvečer, vozi

iz Sentjakoba v Rožu (zbirališče na vaškem trgu) ob 18.00 uri
iz Bistrice v Rožu (zbirališče pri občini) ob 18.15 uri
iz Borovelj (zbirališče pred Konsumom) ob 18.30 uri

SLOVENSKE ODDAJE RADIO CELOVEC

SOBOTA, 20. 8.: 9.45 Od pesmi do pesmi,
od srca do srca.

NEDELJA, 21. 8.: 7.05 Duhovni nagovor —
Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 22. 8.: 13.45 Celovski radijski
dnevnik — Veselo v novi teden.

TOREK, 23. 8.: 9.30 Dežela ob Dravi —
13.45 Celovski radijski dnevnik — šport —
Otroci, poslušajte!

SREDA, 24. 8.: 13.45 Celovski radijski
dnevnik — Komorna glasba (A. Vivaldi:
Štirje letni časi).

ČETRTEK, 25. 8.: 13.45 Celovski radijski
dnevnik — Revija koroških zborov.

PETEK, 26. 8.: 13.45 Celovski radijski
dnevnik — „Mladost za stvarnost“ (Po-
snetki z „dneva starih“ v Železni Kapli
7. 8. 77).

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 20. 8.: 15.25 Mala
melodija z Dunaja — 17.00

Športna abeceda — 17.30

Heidi — 17.55 Otrokom za lahko noč —
18.00 Panoptikum — 18.25 Pregled sporeda —
18.30 900 let Hohensalzburg — 19.00 Sli-
ke iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30

Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Na te-
kočem traku — 21.50 Šport — 22.10 Frank
Patch — 23.45 Poročila.

OBJAVA

Vodstvo Strokovne šole za
ženske poklice v Sentjakobu
v Rožu javlja vsem tistim, ki
v juliju niso mogle opraviti
sprejemnega izpita za vpis v
triletno strokovno šolo, da jim
je dana možnost prijave za
sprejemni izpit, ki bo dne 12.
septembra 1977.

K izpitu naj prinesejo s se-
boj vse potrebne dokumente.

Vodstvo šole

Slovensko prosvetno društvo
Vrtača vabi na

KOROŠKI VEČER

ki bo v soboto, dne 27. av-
gusta 1977 v hotelu Lauser-
ger (p. d. Ožekar) v Slove-
njem Plajberku.

Vsi prisrčno vabljeni!

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slo-
venskih organizacij na Koroškem; glavni
urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik:
Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021
Celovec/Klagenfurt, Gasometergasse 10, te-
lefon 32 550 - Tiska: Založniška in tiskar-
ska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.

Predstavljamo vam občino Domžale

Če potujete po magistralni cesti iz Ljubljane proti
Mariboru, potem vas pot pelje preko domžalske občine,
saj po njej poteka omenjena cesta v dolžini 35 km in se
začenja pri Črnučah ter konča na Trojanah.

Občina Domžale meri 23.991 ha in ima preko 36.000
prebivalcev. Geografsko je razdeljena na dva dokaj
različna predela in sicer zahodnega, ki je nižinski in
tudi industrijsko močno razvit in vzhodnega, ki obsega
predvsem hribovite predele Črnega grabna in Morav-
ške doline. Na zapadnem, ravninskem predelu, kjer se
križajo poti proti severu (Kamniku) in proti jugu (Za-
savju), so že od nekdaj obstojali pogoji za razvoj obrt-
ne in industrijske dejavnosti, kajti predel ima poleg
Kamniške Bistrice tudi še dovolj drugih vodnih virov.
Vzhodni predel pa je pretežno kmetijski in tudi gozdnih
površin ne primanjkuje.

Celotno območje občine je v družbenopolitičnem
pogledu razdeljeno na 25 krajevnih skupnosti, ki so ta-
ko po velikosti, kot po številu prebivalcev dokaj različ-
ne. Največja krajevna skupnost so Domžale, ki imajo
okoli 9.500 prebivalcev, najmanjša krajevna skupnost
pa so Češnjice nad Blagovico, ki imajo 120 prebivalcev.
Upravno središče občine je mesto Domžale, v občini pa
je skupaj 168 mest, krajev, vasi in zaselkov.

Občina Domžale praznuje svoj praznik 27. julija,
to je dan, ko se je leta 1941 začela vstaja na dom-
žalsko-kamniškem območju. Tega dne so se v Radom-
ljah zbrali revolucionarji in nosilci narodnoosvobodil-
nega gibanja in začeli z vstajo in bojem proti okupa-
torju na širokem predelu od Tuhinjske doline (občina
Kamnik), preko današnje domžalske občine vse do Za-
savja in Rašice. V upor so se dvignili vsi, ki jih je
družil skupni boj proti okupatorju in domačim izdajal-
cem za nacionalno in socialno svobodo. Štiriletni boj je
zahteval 922 žrtve in na območju občine je preko 100
spomenikov in obeležij posvečenih posameznim bojem,
tragičnim in pomembnim političnim dogodkom. Ti spo-
meniki so tudi del kulturne dediščine, ki je ostala v ob-
čini iz prejšnjih časov.

GOSPODARSTVO V OBČINI

Zametki gospodarskega razvoja segajo že v
prejšnje stoletje, saj zasledimo zaradi naravnih pogo-
jev velik razvoj obrtnišstva — predvsem slamnikarstva
— ki je po I. svetovni vojni preraslo v industrijsko dejav-
nost. Dobre cestne zveze in železniška proga iz Ljub-
ljane proti Kamniku so dale osnovno za razvoj lesne,
kovinske, usnjarske, papirne in tekstilne industrije. Ve-
liko domače delovne sile je vplivalo na rast tovarn, ki so
se posebno močno začele razvijati po II. svetovni vojni.
Tako je po podatkih iz leta 1976 zaposlenih v vseh
družbenih dejavnostih — industrija, trgovina, gostinstvo
in družbene službe 12.697 delavcev, v zasebni obrtni
dejavnosti 1.490 delavcev, kmečkega prebivalstva pa je
na približno 1.000 kmetijskih posestvih še 1.940. Pouda-
riti velja, da je v industriji, ki je pretežno predeloval-
nega značaja, zaposlenih več kot 53 % žena.

Največje delovne organizacije so: Induplati, Tosa-
ma, Universale, Trak in Filc, tekstilna industrija; Helios

in Lek — kemična industrija; Toko — usnjena galante-
rija; Papirnica Količev — izdelovanje kartona; Mlino-
stroj in Hidrometal — kovinska industrija; Slovenijales
in Tamiz — lesna industrija in Melodija — tovarna
glasbil. Poleg tega obstaja še 20 manjših delovnih orga-
nizacij z najrazličnejšo proizvodnjo. Razvoj industrije pa
doživlja v zadnjem obdobju močno preobrazbo, saj so
skoraj vse tovarne v investicijah, kar pomeni, da bo
do leta 1980 investirano v nove objekte preko 2 mili-
jardi 380 milijonov dinarjev. To pa bo celotni dohodek,
ki je lansko leto znašal 361 milijard 717 milijonov dinar-
jev močno povečal in bo rasel po stopnji 8 % letno.

Poleg tega je močno razvita tudi obrtna dejavnost,
saj je na območju občine preko 700 najrazličnejših obrt-
nih delavnic. Tudi na tem področju tako imenovanega
malega gospodarstva je predviden večji razvoj, pred-
vsem pri storitvenih obrtnih dejavnostih.

Na področju kmetijstva je predvideno večje vlagan-
je v družbenem sektorju in tudi v obstoječe zasebne
kmetije in to z namenom pridobivanja čimveč hrane.
V ta namen so v programu tudi večja hidromelioracijs-
ka dela, s katerimi bo občina pridobila približno 1000
ha novih plodnih površin, ki so sedaj zaradi poplav
slabo izkoriščene.

Trgovina je predvsem v zadnjem obdobju dokaj
napredovala, saj pomeni sodobna Veleblagovnica v
Domžalah zamelek razreševanja trgovine tudi v drugih
krajih v občini.

STANOVANJSKA IN KOMUNALNA DEJAVNOST

Hiter razvoj gospodarstva ima za posledico tudi
gradnjo stanovanj in komunalnih objektov. Tako je bilo
v letih od 1972 dalje vsako leto zgrajenih približno 360
stanovanj in to v blokovni in individualni gradnji. Naj-
več se je gradilo v samih Domžalah, sedaj pa je poli-
tika gradnje usmerjena tudi na posamezne večje kraje:
Mengeš, Radomlje, Vir, Dob, Lukovica in Moravče.
Ravno tako se spreminja tudi struktura gradnje, saj je
potrebno zaradi ohranitve kmetijskih površin zmanjševati
individualno gradnjo in jo preusmeriti v blokovo-
no. Ob hitri stanovanjski gradnji se je reševalo tudi
vprašanje kanalizacije v mestih in vprašanje zdrave
pitne vode. Tako imamo v občini sedaj preko 180 km
vodovodnega omrežja, ki zagotavlja zdravo pitno vo-
do 99 % prebivalstva in vsej industriji.

ŠOLSTVO, OTROŠKO VARSTVO IN KULTURA

Na področju šolstva je bil v preteklih letih dosežen
velik napredek. S samopriskom občanov in združevan-
jem sredstev so bile zgrajene nove sodobne popolne
osemletne šole v Mengešu, Domžalah II., Dobu, Radom-
ljah, na Brdu pri Lukovici, v Moravčah ter podružnična
šola v Blagovici. Osnovne šole je v šolskem letu 1976/
77 obiskovalo 5.154 otrok. Poleg tega je 300 dijakov
obiskovalo Ekonomsko srednjo šolo, 150 dijakov Sred-
njo tehniško usnjarsko galanterijsko šolo in preko 800
učencev poklicne šole. Okoli 200 odraslih pa se je šo-
lalo v večernih oddelkih, ki jih organizira na nižji in

srednji stopnji Delavska univerza. V prihodnje je pred-
videna izgradnja še dveh popolnih osnovnih šol —
Domžale in Trzin — in center srednjih šol v Domžalah.

Otroško varstvo se je sicer razvijalo vzporedno s
stanovanjsko gradnjo, vendar je velika zaposlenost že-
na povzročila velik primanjkljaj na področju vzgojno
varstvenih ustanov. Sedaj deluje na območju občine 12
vrtcev, ki zagotavljajo dnevno varstvo okoli 750 otro-
kom. Tudi na tem področju so predvidene nove grad-
nje in to predvsem v industrijskem predelu občine.

Na področju kulture je potrebno omeniti knjižni-
čarstvo, ki ima preko 33.000 knjig v štirih knjižnicah,
glasbeno šolo, k je prisotna v vseh večjih krajih v ob-
čini in 22 amaterskih kulturnih skupin, ki se ukvarjajo
z dramatikom, vokalno in instrumentalno glasbo — dve
godbi delujeta že 94 let — deluje pa tudi sodobni
Simfonični orkester Domžale-Kamnik. V občini redno
delujejo tudi kinematografi v treh krajih.

Telesnokulturna dejavnost je razvita tako v mestih
kot na podeželju. Povsod delujejo najrazličnejša šport-
na društva, ki se ukvarjajo z nogometom, košarko,
smučanjem, streljanjem in ostalimi športnimi panogami.
Velika pozornost je posvečena rekreativni športni dejav-
nosti v delovnih organizacijah in krajevnih skupnostih
in tudi gradnji športnih objektov.

Vsa družbena dejavnost se odvija preko samo-
upravnih interesnih skupnosti, ki so organizirane za
področje: vzgoje in izobraževanja, otroškega var-
stva, zdravstva, socialnega skrbstva in varstva, kulture,
telesne kulture, stanovanjske in komunalne izgradnje,
proti požarne varnosti in kmetijstva. Tako sodelujejo
pri oblikovanju programov vseh družbenih dejavnosti
zainteresirani delovni ljudje in se skupaj z izvajalci po-
sameznih programov dogovarjajo za njihovo financir-
anje in s tem tudi vplivajo na pravilno trošenje tako
zbranih sredstev. Tako kot skrbi delegacijska skupščina
za celoten razvoj občine na vseh področjih, tako skrbijo
skupščine samoupravnih interesnih skupnosti za razvoj
posameznih dejavnosti. V delegatski sistem, ki tvori
osnovo za pošiljanje delegatov na zasedanje občinske
skupščine in skupščin samoupravnih interesnih skupno-
sti sodeluje 1.370 delovnih ljudi in občanov.

Za usklajevanje dela na vseh področjih skrbijo
družbenopolitične organizacije, ki preko Socialistične
zveze delovnih ljudi skušajo doseči smotni razvoj na
vseh področjih življenja in dela. V srednjeročnem planu
razvoja domžalske občine je predviden tako gospodar-
ski kot družbeni razvoj, saj so plan sprejeli vsi prebi-
valci in se tudi odločili za vse, kar bo potrebno dogra-
diti in zgraditi do leta 1980. Zaradi tega se sedaj spre-
jemajo družbeni dogovori in samoupravni sporazumi,
na podlagi katerih se odvija celotno življenje na ob-
močju občine. Povezanost vseh občanov in njihovo pri-
zadevanje za uresničitev zastavljenih ciljev pa pomeni,
da bo občina tudi v bodoče doprinesla velik del k
celotnemu razvoju Socialistične republike Slovenije.

Predsedstvo
Skupščine občine Domžale